

**VISITATIERAPPORT
REGULIERE BEOORDELING +
EXPERIMENT LEERUITKOMSTEN**

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Opleiding tot leraar Basisonderwijs
voltijd/deeltijd

Fontys Hogescholen

**De kracht van
kennis.**

VISITATIERAPPORT REGULIERE BEOORDELING + EXPERIMENT LEERUITKOMSTEN

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Opleiding tot leraar Basisonderwijs
voltijd/deeltijd

Fontys Hogescholen
Fontys Hogeschool Kind en Educatie

CROHO nr. 34808

Hobéon Certificering

Datum

4 februari 2021

Auditpanel

Drs. J.E.J. Rutten

Dr. D.M.A. Sluijsmans

Dr. M.A.R. Gijssel

Drs. F.C.J.M. Sengers

I. de Ruiter

Secretaris

G.C. Versluis

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	11
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	33
6.	AANBEVELINGEN	35
BIJLAGE I	Scoretabel	37
BIJLAGE II	Programma, werkwijze en beslisregels	39
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	47
BIJLAGE IV	Panelsamenstelling	49

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Fontys Hogescholen/ Fontys Hogeschool Kind en Educatie (FHKE)
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief - 30 augustus 2019
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Opleiding tot leraar Basisonderwijs
registratienummer croho	34808
domein/sector croho	Onderwijs
oriëntatie opleiding	hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Education
aantal studiepunten	240 EC
afstudeerrichtingen	n.v.t.
locaties	Eindhoven, Veghel, Venlo, Den Bosch, Tilburg
varianten	- Pabo Voltijd, - Pabo Deeltijd (tot cohort 2017)/ Pabo Flexibele Deeltijd binnen het experiment leeruitkomsten (vanaf cohort 2017), Daarnaast biedt Fontys binnen de voltijdvariant de Pabo University
joint programme	Pabo University is een samenwerking met Tilburg University, waarbij Fontys het pabo-deel van het programma verzorgt en de Universiteit het pre-masterdeel dat direct toegang geeft tot een master aan de Faculteit Cultuurwetenschappen. De student ontvangt geen joint-degree.
onderwijstaal	Nederlands
datum audit / opleidingsbeoordeling	5 en 6 november 2020

2. SAMENVATTING

De bacheloropleiding Opleiding tot leraar Basisonderwijs (hierna: Pabo) van Fontys Hogeschool Kind en Educatie (FHKE) leidt leraren op voor het basisonderwijs. De opleiding is gevestigd op vijf lesplaatsen in Brabant en Limburg. Fontys biedt de opleiding in een voltijd- en een deeltijdvariant. Naast de reguliere vierjarige voltijddopleiding, biedt Fontys in samenwerking met Tilburg University de Pabo-University voor vwo-studenten, die naast een versneld pabo-programma ook een premaster volgen die hen toegang biedt tot een master binnen de Faculteit Cultuurwetenschappen van Tilburg University. De deeltijddopleiding participeert sinds 2017 in het experiment leeruitkomsten en wordt op de lesplaatsen Eindhoven en Tilburg en met ingang van augustus 2020 ook op de lesplaats Venlo aangeboden.

Sinds september 2013 werkt de opleiding op alle lesplaatsen vanuit eenzelfde opleidingsvisie en is het curriculum identiek. Tevens werkt de opleiding op elke lesplaats nauw samen met de stagescholen in het samen opleiden binnen het Partnerschap Opleiden in de School (POS).

Vanwege de corona-richtlijnen zijn de gesprekken van het panel met alle betrokkenen tijdens de audit op 5 en 6 november 2020 online gevoerd via Microsoft Teams.

Standaard 1. Beoogde leerresultaten

De voltijd- en deeltijddopleiding baseren zich op de drie wettelijke bekwaamheidseisen van de Onderwijscoöperatie, die in 2017 landelijk zijn vastgesteld, te weten: i) pedagogisch, ii) vakdidactisch en iii) vakinhoudelijk bekwaam. De opleiding zet hier een brede professionele basis als een schil omheen. De bekwaamheidseisen zijn aantoonbaar op niveau NLQF-6 geformuleerd. De voltijddopleiding heeft de bekwaamheidseisen vervolgens duidelijk vertaald naar een opleidingsprofiel met vijf 'Kritische (beroeps)situaties en handelingen'. De geactualiseerde kennisbases Pabo (2018) zijn aan dit opleidingsprofiel gekoppeld.

De deeltijddopleiding heeft in nauwe samenwerking met het werkveld acht eenheden van leeruitkomsten geformuleerd: vier vormen het fundament van de opleiding en vier zorgen voor verbreding en verdieping tot meesterschap. Daar waar nodig/gewenst stelt de deeltijddopleiding de formulering van de leeruitkomsten bij. Voor de deeltijdstudenten is helder wat de opleiding van hen verwacht.

Het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het leren uitvoeren van praktijkonderzoek komen duidelijk terug in de kritische beroepssituaties (voltijd) en de leeruitkomsten (deeltijd). Ook sluit de opleiding voldoende aan bij nationale en internationale ontwikkelingen rondom het opleiden van leraren.

De opleiding is actief bezig met visievorming op het opleiden van leraren voor de toekomst en wat dat betekent voor haar eigen profilering en inkleuring en de opzet en inhoud van het curriculum. Met name geflexibiliseerd en gepersonaliseerd onderwijs en de leraar die continu reflecteert op zijn eigen ontwikkeling, krijgen hierbij veel aandacht.

De opleiding voert structureel overleg met alle lerarenopleidingen van Fontys, met (inter)nationale vakgenoten en met haar partners in het Partnerschap Opleiden in de School (POS) waarmee zij het samen opleiden, samen onderzoeken en samen professionaliseren vorm geeft.

Het auditteam is op grond van bovenstaande van oordeel dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en komt tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 1 voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

De opleiding wordt verzorgd door enthousiaste, inhoudelijk deskundige en nauw bij de studenten betrokken docenten, die als tutor, expert, assessor en/of opleidingscoach optreden. De studenten zijn tevreden over hun docenten. De professionaliseringsbijeenkomsten van de docenten sluiten aan bij de belangrijkste focuspunten van de opleiding, te weten feedbackgeletterdheid en handelen vanuit de bedoeling van de verschillende begeleidingsrollen.

Er vindt steeds meer afstemming en kennisdeling plaats tussen de docenten binnen en tussen de lesplaatsen.

Een punt van zorg is de werkdruk. Dat heeft de aandacht van het management.

De opleiding heeft haar onderwijs vanuit een duidelijke visie op het opleiden van leraren vormgegeven. De opleiding streeft zowel voor de voltijd- als deeltijdstudenten naar een flexibel en gepersonaliseerd curriculum en maakt daarbij gebruik van het HILL¹-model, waarin de ontwikkeling van eigenaarschap bij het eigen leerproces, leren vanuit urgentie, leren door samenwerking en coaching als samenhangende bouwstenen centraal staan. Het auditteam herkende deze elementen in het huidige onderwijs van de voltijd- en de deeltijdopleiding. Het auditteam adviseert de opleiding het aspect van de vakinhoudelijke kennis waarover de startbekwame leraar ook moet beschikken niet uit het oog te verliezen, daar de focus in de nieuwe opleidingsvisie lijkt te liggen op de leraar in zijn rol als professional.

De opleiding maakt het de studenten mogelijk om de beoogde bekwaamheidseisen - vertaald in de vijf 'Kritische (beroeps)situaties en handelingen' (voltijdvariant)/de acht eenheden van leeruitkomsten (deeltijdvariant) - te ontwikkelen. Dat gebeurt aan de hand van zogenoemd 'beredeneerd' aanbod en ateliers in de pabo en via stage in de opleidingsscholen. Alle studenten lopen in principe stage op een van de scholen uit het Partnerschap Opleiden in de School (POS), waar zij begeleid en opgeleid worden door getrainde mentoren en basisschoolcoaches. Sterk punt zijn de verschillende studentgroepen/leerplatforms waarin de studenten op de pabo en op de opleidingsschool van en met elkaar leren en elkaar feedback geven.

De opleiding biedt de studenten voldoende ruimte voor eigen keuzes, verdieping/verbreding en versnelling via eigen inkleuring van de opdrachten, via minoren, bi-certificering, PaboPlus, Pabo University en de Flexibele Deeltijd.

Het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het uitvoeren van praktijkonderzoek heeft een duidelijke plek in het onderwijs. Met name de academische opleidingsscholen (AOS) zijn nauw betrokken bij dit onderzoek in het kader van de eigen onderwijs- en schoolontwikkeling. Tevens speelt het lectoraat 'Goed Leraarschap en Goed Leiderschap' een belangrijke rol bij de ontwikkelingen binnen de opleiding en in de samenwerking van de opleiding met partners in het werkveld.

Met de studenten van de Flexibele Pabo Deeltijd sluit de opleiding een onderwijsovereenkomst waarin duidelijk is vermeld aan welke leeruitkomsten de student in de volgende periode gaat werken. Er zijn al duidelijke vormen van flexibiliteit zichtbaar, maar de studenten wensen evenals de docenten dat er nog meer mogelijk wordt.

De voorzieningen – de digitale leer-/werkomgeving (DLWO) - waar de opleiding gebruik van maakt om het leren te bevorderen zijn adequaat en passen bij de bouwstenen van het HILL-model, waaronder 'samenwerking en coaching', 'actie en kennisdeling', 'formeel en informeel leren' en *assessment as learning*.

Het auditteam is op grond van bovenstaande van oordeel dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en komt tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 2 voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant.

Standaard 3. Toetsing

De opleiding toets op een valide, betrouwbare en inzichtelijke manier of de studenten de kritische situaties en handelingen (voltijd)/ de leeruitkomsten (deeltijd) die zijn gekoppeld aan de drie bekwaamheidseisen op het beoogde niveau hebben gerealiseerd.

¹ HILL: High Impact Learning that Lasts (Dochy en Segers (2018) en Dochy, Bergmans, Koenen & Segers (2015)); Bouwstenen zijn: leren vanuit urgentie, zelfmanagement en learner control, samenwerking en coaching, hybride leren (online en offline), actie en kennisdeling, formeel en informeel leren (flexibiliteit) en *assessment as learning* (feedback).

De opleiding kent op basis van haar opleidingsvisie een belangrijke rol toe aan het formatief leren - *assessment as learning* - op basis van het HILL-model. Het ontvangen van feedback, feedup, feedforward vanuit verschillende perspectieven/personen die betrokken zijn bij de student en zelfreflectie staan hierbij centraal. Aandachtspunt is het vergroten van de feedbackgeletterdheid van docenten en studenten. Daar is de opleiding al mee bezig. Het auditteam acht het belangrijk dat de opleiding het principe van constructive alignment niet uit het oog verliest en zorgt voor feedback op de leerdoelen en niet alleen op producten. Ook moet zij het toetsen om van te leren helderder formuleren: wanneer is het een formatief moment en wanneer summatief. Tevens zou ze nog eens na moeten gaan of het learning-portfolio in alle gevallen een passende toetsvorm is bij elk doel. De examencommissie is een sterke club, die de kwaliteit van het toetsen en beoordelen actief borgt en zorgt dat zij een goede verbinding heeft met ontwikkelingen in de opleiding en in het land. De examencommissie is nauw betrokken bij de flexibele deeltijdopleiding, bij het (her)formuleren en leerwegaafhankelijk toetsen van de leeruitkomsten en bij het al dan niet verlenen van vrijstellingen.

Het auditteam is op grond van bovenstaande en met in achtneming van de aandachtspunten van oordeel dat de opleiding voldoet aan basiskwaliteit en komt tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 3 voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant.

Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten

Uit de eindwerken – de onderzoeken en de (learning)portfolio's - blijkt dat de studenten kunnen denken en handelen op het niveau van een startbekwame leraar basisonderwijs. De kwaliteit van de producten, met name de onderzoeksverslagen en de beschreven activiteiten inclusief kritische zelfreflecties in de portfolio's, was wisselend - van mager voldoende tot goed - maar de vorm van de uitwerkingen was wel consistent en vergelijkbaar. Het auditteam herkende zich in de door de opleiding gegeven beoordelingen. De opleiding beraadt zich momenteel over de uitwerking en vormgeving van het afstudeeronderzoek. Dat acht het auditteam met het oog op het verleggen van de focus op het (beoordelen van het) onderzoekend vermogen, een belangrijk voornemen. Met het dan op te leveren beroepsproduct kunnen studenten wellicht beter het gewenste niveau zichtbaar maken.

Dat de studenten het beoogde niveau hebben gerealiseerd, blijkt ook uit de tevredenheid van het werkveld over de recent afgestudeerden. Het werkveld – de directeuren en coaches op de POS-scholen – is enthousiast over hen en ziet een stijging in het niveau dat vooral zichtbaar is in het zelfregulerend en ontwikkelend vermogen en de onderzoekende houding van de startende leraren.

Het auditteam is op grond van bovenstaande van oordeel dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en komt tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 4 voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant.

Algemene conclusie:

Alle betrokkenen bij de pabo dragen samen eenzelfde coherent en doordacht beeld uit hoe zij deze opleiding tot leraar basisonderwijs (opnieuw) wensen in te richten. De zoektocht is nog niet ten einde, maar het auditteam spreekt zijn vertrouwen uit dat de opleiding de gewenste kwaliteit borgt en blijft borgen. Daarin spelen de inhoudelijk en didactisch bekwame, enthousiaste en nauw bij de studenten betrokken docenten een belangrijke en voorbeeldige rol.

Het auditteam is van oordeel dat de voltijdvariant en de deeltijdvariant in het experiment leeruitkomsten voldoen aan alle standaarden. Het eindoordeel luidt daarom positief. Het auditteam adviseert de NVAO derhalve tot het behoud van de accreditatie van de opleiding.

Na instemming van de panelleden is dit rapport vastgesteld door de voorzitter te Den Haag op 4 februari 2021.

3. INLEIDING

Fontys Hogeschool Kind en Educatie (FHKE)

FHKE is in februari 2012 ontstaan na samenvoeging van Fontys Pabo Tilburg, Fontys Pedagogische Opleidingen 's-Hertogenbosch en Fontys Pabo Eindhoven, Veghel en Venlo. Met deze samenvoeging zijn de Pabo's van Fontys, de bacheloropleiding Pedagogisch Management Kind en Educatie (PMKE) en de masteropleidingen Leren en Innoveren (MLI) en Leadership in Education (MLE) ondergebracht in één hogeschool.

Sinds het studiejaar 2018-2019 biedt FHKE ook de Associate degree Pedagogisch Educatief Professional (Ad PEP) aan in samenwerking met Fontys Hogeschool Pedagogiek.

Ook heeft FHKE een afdeling Voortgezette Professionalisering (VP) en wordt een zij-instroomtraject voor leraar basisonderwijs aangeboden. Dit zij-instroomtraject maakt geen onderdeel uit van deze visitatie.

Samen met Zuyd Hogeschool biedt Fontys De Nieuwste Pabo aan op de locatie Sittard. Deze pabo is binnen het cluster Pabo Groep 2 gevisiteerd door een (deels) ander panel. Daarover is ook een apart beoordelingsrapport opgesteld.

Opleiding tot leraar Basisonderwijs (Pabo)

Fontys biedt de Pabo op vijf lesplaatsen aan. Op elke lesplaats wordt er een voltijdvariant aangeboden, op de lesplaatsen Eindhoven, Tilburg en Venlo een deeltijdvariant en in Tilburg kunnen studenten deelnemen aan de Pabo University, die de pabo in samenwerking met Tilburg University aanbiedt.

De bacheloropleiding van Pabo University bestaat uit de major leraar basisonderwijs en een premaster, die (na afronding) rechtstreeks toegang geeft tot mastertracks van de Faculteit Cultuurwetenschappen of de masteropleiding Psychologie van Tilburg University. Uitgangspunt is dat studenten de opleidingsdoelen van de Pabo (het majordeel van 210 EC) in 2,5 jaar kunnen behalen. Afhankelijk van de keuze voor de premaster bedraagt hun nominale studieduur dan 4 of 5 jaar:

- Pabo University Cultuurwetenschappen: 4 jaar, bestaande uit 3 jaar bachelor (waarin 36 studiepunten premaster), gevolgd door 1 jaar master Cultuurwetenschappen;
- Pabo University Psychologie (sinds september 2020): 5 jaar bestaande uit 4 jaar bachelor (waarin 90 studiepunten premaster), gevolgd door 1 jaar master Kinder- en Jeugdpsychologie.

Studenten met een havo vooropleiding kunnen toegelaten worden tot Pabo University Cultuurwetenschappen, wanneer zij hun propedeuse Pabo in het eerste semester behalen. Het propedeuse getuigschrift geeft toegang tot de premaster vakken, die in het tweede semester van start gaan.

De deeltijdvariant participeert in het Experiment Leeruitkomsten. De eerste studenten van de nieuwe Flexibele Pabo Deeltijd startten in studiejaar 2017-2018. Gezien de belangstelling werd later in dat studiejaar een februari-instroom ingericht op de beide lesplaatsen. Ook is Fontys met ingang van september 2020 gestart met een deeltijdopleiding op de locatie Venlo. De tussentijdse beoordeling van het Experiment Leeruitkomsten maakte onderdeel uit van deze visitatie. De 'oude' tweejarige en vierjarige deeltijdopleiding op de lesplaatsen Eindhoven en Tilburg faseert uit. Het auditteam heeft tijdens de audit geverifieerd of Fontys de kwaliteit voor de nog zittende studenten in de oude deeltijd voldoende borgt.

De Pabo biedt studenten die meer willen de mogelijkheid tot bi-certificering of het volgen van een PaboPlus programma dat bij succesvolle afronding toegang geeft tot enkele onderdelen van de masteropleidingen Educational Needs (M EN). Ook kunnen zij kiezen voor onderdelen van de master Leren en Innoveren (MLI).

Voor dit extra aanbod werkt de Pabo samen met Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT) respectievelijk Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg (OSO), de opleiding MLI van FHKE en de Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding (ALO) van Fontys Sporthogeschool Eindhoven.

Wat betreft de samenwerking met het werkveld geldt dat FHKE (via rechtsvoorgangers) sinds 2001 actief betrokken is bij het Opleiden in de School. In 2020 is zij de opleidingspartner in het sinds 2010 erkende Partnerschap Opleiden in de School (POS).

Aan FHKE is het lectoraat 'Goed Leraarschap en Goed Leiderschap' verbonden, dat een belangrijke rol speelt bij de ontwikkelingen binnen het instituut en in de samenwerking binnen Fontys (vanuit het centrale thema TEC for Society), met het werkveld en andere (kennis)partners.

Ontwikkelingen sinds de vorige visitatie

De opleiding is op 2 en 3 oktober 2014 gevisiteerd. De opleiding kreeg een overall oordeel 'voldoende' en een oordeel 'goed' voor de standaarden 1, 2 en 3. Het auditteam gaf de opleiding nog een aantal aanbevelingen bij standaard 2 en 3, waarmee de opleiding aan de slag is gegaan.

	Aanbevelingen:	Acties opleiding:
Standaard 2	a. In de gesprekken met de deeltijdstudenten is naar voren gekomen, dat er met name bij de start van de opleiding veel schriftelijke informatie op hen afkomt over de opzet en inhoud van de opleiding. Het auditteam beveelt de opleiding aan de suggestie van de deeltijdstudenten hun eerst een mondelinge toelichting te geven, in overweging te nemen. b) In de gesprekken met de (verkorte)deeltijdstudenten is gebleken, dat het strakke Pabo-brede curriculum niet altijd aansluit bij vooropleiding en ervaringen van de studenten. Dit heeft al de aandacht van de opleiding. Het auditteam beveelt de opleiding aan zo snel mogelijk gewenste wijzigingen aan te brengen en maatwerk te bieden. c) Het auditteam beveelt het management aan de werkdruk van de docenten goed te blijven monitoren. Door fusie, intensieve samenwerking en bouw aan het nieuwe curriculum heeft de opleiding al een intensieve periode achter de rug.	Ad. a) Door de invoering van tutorgroepen, begeleid door een docent in de tutorrol, wordt dit knelpunt in zowel voltijd als deeltijd ondervangen. Behalve de persoonlijke context in de toeleiding (bijv. tijdens de intake) leren studenten in tutorgroepen van ca. 15 personen van en met elkaar om zich het opleidingsconcept eigen te maken.' Ad. b) De deeltijdvariant sluit door het vernieuwde opleidingsprofiel, toetsprogramma en opleidingsconcept vanuit deelname aan het experiment leeruitkomsten, nu veel nadrukkelijker aan bij diversiteit in vooropleiding en ervaring van de deeltijdstudenten. Ad. c) Door de reorganisatie die volgde op het fusieproces is de druk op de organisatie en het personeel veeleer toe- dan afgenomen. Het blijft daarom een punt van aandacht.

Standaard 3	d) Het auditteam heeft geconstateerd dat het huidige toetssysteem doorwrocht is. Het auditteam ziet hierin echter ook een gevaar voor de opleiding te ver door te slaan. Het auditteam beveelt de opleiding daarom aan na te gaan waar ze zou kunnen vereenvoudigen en te kijken of er geen dubbelingen zitten in de toetsing. e) Het auditteam beveelt de opleiding aan op het beoordelingsformulier nog een kolom op te nemen voor eventuele feedback naast wat er al in de rubrics is aangegeven.	Ad. d) De toetsprogramma's zijn waar mogelijk vanuit de opleidingsvisie vereenvoudigd. Dit wordt zichtbaar in de huidige situatie waarin geen opdrachten of producten worden getoetst (aan de hand van productcriteria), maar het gedrag van de student (aan de hand van de opleidingsdoelen, die de inhoudelijke beoordelingscriteria vormen; kritische handelingen in de voltijdse opleiding en leeruitkomsten in de deeltijdse opleiding). Ad. e) Alle beoordelingsformulieren zijn standaard voorzien van tekstvakken voor het geven van ontwikkelingsgerichte feedback bij samenhangende opleidingsdoelen, zoals een kritische handeling of eenheid van leeruitkomsten.
--------------------	--	--

In voorliggende rapport beschrijft het auditteam bij de standaarden 2 en 3 zijn bevindingen met betrekking tot de bovengenoemde acties van de opleiding.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde leerresultaten

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting algemeen beoordelingskader NVAO: De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Aanvullende toelichting voor het experiment leeruitkomsten: De visie van de instelling op flexibilisering is vertaald naar een onderwijskundig concept dat is doorgevoerd in de experimenteervariant. De leerresultaten zijn vertaald naar eenheden van leeruitkomsten van maximaal 30 EC, die gezamenlijk en in samenhang de student in staat stellen de leerresultaten te realiseren. Het aantal EC is een uitdrukking van de mate waarin de eenheid van leeruitkomsten bijdraagt aan het realiseren van de leerresultaten (een outputgerichte benadering, zoals vastgelegd in het Besluit experimenten flexibel hoger onderwijs, 8 april 2016).

Leeruitkomsten beschrijven wat een student geacht wordt te weten, te begrijpen en te kunnen toepassen na afronding van een leerperiode. Leeruitkomsten moeten voldoen aan de volgende kwaliteitseisen:

- Leergewonafhankelijk: ze stellen studenten in staat een eigen leerweg te bepalen.
- Representatief voor de leerresultaten van de opleiding.
- Herkenbaar voor het werkveld.
- Specifiek en meetbaar: ze bieden een eenduidig beoordelingskader bij leergewonafhankelijke toetsing.
- Transparant: de relatie tussen leerresultaten, eenheden van leeruitkomsten, leeractiviteiten en toetsing is duidelijk.
- Samenhangend: ze vormen een samenhangende eenheid en zijn te onderscheiden van andere (eenheden van) leeruitkomsten.
- Duurzaam: ze zijn op zo'n manier geformuleerd dat ze een aantal jaren gehanteerd kunnen worden.

Bevindingen

Pabo Voltijd en Pabo University

Het auditteam heeft geconstateerd dat de voltijddopleiding zich baseert op de drie wettelijke bekwaamheidseisen van de Onderwijscoöperatie, die in 2017 landelijk zijn vastgesteld, te weten: i) pedagogisch, ii) vakdidactisch en iii) vakinhoudelijk bekwaam. De opleiding zet hier een brede professionele basis als een schil omheen.

De opleiding heeft de bekwaamheidseisen vervolgens vertaald naar een opleidingsprofiel met vijf 'Kritische (beroeps)situaties en handelingen' op drie niveaus: einde propedeuse, einde hoofdfase en eindniveau van de opleiding.

De kritische beroepssituaties zijn:

- A. Omgaan met een groep;
- B. Ontwerpen en begeleiden van leeractiviteiten;
- C. Omgaan met verschillen;
- D. Contact met ouders, experts en instanties;
- E. Leren en werken in een professionele leergemeenschap.

De geactualiseerde kennisbases Pabo (2018) zijn aan dit opleidingsprofiel gekoppeld.

Bij elke situatie A t/m E heeft de opleiding beschreven hoe deze zich verhoudt tot de bekwaamheidseisen en de landelijke kennisbases.
In een tabel heeft de opleiding inzichtelijk gemaakt wat de relatie is tussen de kritische handelingen en de Dublin Descriptoren (het NLQF-6 niveau).

Pabo Deeltijd / Experiment leeruitkomsten

Het auditteam heeft geconstateerd dat de deeltijdopleiding zich net als de voltijdopleiding baseert op de drie wettelijke bekwaamheidseisen en de herijkte kennisbases.
De opleiding heeft twee blokken/sets leeruitkomsten (elk 30 EC) beschreven op propedeutisch niveau en zes blokken van leeruitkomsten (elk 30 EC) op postpropedeutisch niveau:

1. Pedagogisch didactisch handelen in de beroepscontext;
2. Vakinhoudelijk en (vak)didactisch bekwaam (1);
3. Gedifferentieerd pedagogisch didactisch handelen;
4. Vakinhoudelijk en (vak)didactisch bekwaam (2);
5. Verbreding/verdieping vanuit persoonlijk leiderschap;
6. Leeftijdsspecialisatie;
7. Onderzoek, ontwikkeling en ondernemendheid;
8. Professionaliteit en identiteit.

Voor het ontwerpen van de leeruitkomsten maakte de opleiding gebruik van het model van Tuning².

De eerste vier sets van leeruitkomsten vormen het fundament van het opleidingsprofiel en sluiten aan bij 'vakinhoudelijke', de '(vak)didactische' en de 'pedagogische bekwaamheid' van leraren. Ze hebben betrekking op 'het dagelijkse werk van de professional' en 'het werk door het jaar heen'. De laatste vier sets van leeruitkomsten richten zich op verbreding/verdieping en op meesterschap.

De opleiding heeft per set zeven tot twaalf leeruitkomsten geformuleerd.

Bij het opstellen van de leeruitkomsten heeft de opleiding met het oog op gedeeld eigenaarschap in het samen opleiden van leraren het werkveld nauw betrokken. Dat acht het auditteam een sterk punt.

Na de aanvankelijke formulering van leeruitkomsten heeft de opleiding er in het licht van de te realiseren duurzaamheid, voor gekozen om het profiel gedurende de looptijd van het experiment jaarlijks bij te stellen. Daarbij is uitdrukkelijk gebruikgemaakt van feedback van studenten, docenten en werkveld. Dat heeft geleid tot de huidige versie 1.2.

Het auditteam acht het een goede zaak, dat de opleiding de leeruitkomsten voor een nieuw cohort bijstelt ook al staat er in het beoordelingskader dat leeruitkomsten duurzaam moeten zijn/ voor meerdere jaren moeten zijn opgesteld.

De deeltijdstudenten die het auditteam sprak, waren tevreden over de leeruitkomsten. 'Ze zijn ruim geformuleerd, maar er zijn duidelijke kaders', aldus de studenten. 'In het begin van de studie was het nog even aftasten wat de bedoeling was, wat de opleiding van je verwachtte, maar nu we verder in de studie zijn, kunnen we er allemaal prima mee uit de voeten'.

Eigen inkleuring/profilering

De opleiding is actief bezig met visievorming op het opleiden van leraren voor de toekomst en wat dat betekent voor haar eigen profilering en inkleuring en de opzet en inhoud van het curriculum.

FHKE/de opleiding heeft met het vormgeven van de flexibele opleidingen, waaronder de deeltijdvariant van de pabo, tevens een nieuwe opleidingsvisie uitgewerkt. In deze 'FHKE

² Tuning: zoals beschreven in de 'Guide to formulating degree programme profiles' (Lokhoff, Jenneke et al., 2010)

Opleidingsvisie 2020' zijn de gemeenschappelijke uitgangspunten voor alle opleidingen van FHKE beschreven, te weten:

- leerlingen/kinderen/(jong) volwassenen optimaal kunnen begeleiden in de ontwikkeling van hun 'zijn' (identiteitsontwikkeling) en hen optimaal voorbereiden op de toekomstige maatschappij;
- werken vanuit een positieve grondhouding, vertrouwen en geduld;
- beschikken over een gedegen kennisbasis en goed ontwikkelde vaardigheden;
- reflecteren op de eigen ontwikkeling en zelf gemotiveerd zijn en initiatieven nemen om te leren en het onderwijs te verbeteren.

Het opleidingsconcept passend bij deze uitgangspunten is gebaseerd op gepersonaliseerd onderwijs: studenten leren om hun eigen ontwikkeling te sturen en hun eigen identiteit te ontwikkelen. Voor de (door)ontwikkeling van de curricula op basis van deze visie heeft FHKE/de opleiding verschillende modellen gebruikt. (Zie standaard 2.)

De pabo heeft de nieuwe opleidingsvisie vanaf studiejaar 2019-2020 per cohort ingevoerd. De visie verenigt (tot op zekere hoogte) de opleidingsvarianten Pabo Voltijd, Pabo University en Pabo Flexibele deeltijd. Dit wordt bijvoorbeeld zichtbaar in de gemeenschappelijke set van docentrollen en in de gemeenschappelijke toetshandleiding voor studenten en begeleiders. Het auditteam hoorde in de gesprekken tijdens de audit een aantal van de hierboven genoemde uitgangspunten bij alle betrokkenen expliciet terug. Met name de leraar als professional, die voortdurend reflecteert op zijn eigen handelen en wat hij met zijn handelen kan in de klas, werd door alle gesprekspartners als kenmerk van een goede leraar genoemd. (Zie over het gesprek 'wat is een goede leraar?' verder standaard 2.)

De opleidingen van FHKE zijn samen met alle andere lerarenopleidingen van Fontys (in totaal zo'n 60 opleidingen) gestart met gesprekken over het opleiden van leraren voor de toekomst naar aanleiding van het adviesrapport 'Ruim baan voor leraren' van de Onderwijsraad uit 2018. Fontys domein Educatie heeft daarvoor een domeinplan opgesteld. Fontys kiest daarbij bewust voor een innovatiestrategie om met kleinschalige pilots ervaring op te gaan doen, alvorens op te schalen. Het is de ambitie om het huidige opleidingsportfolio te vereenvoudigen door in de bacheloropleidingen te gaan werken vanuit een gezamenlijk opleidingsprofiel, bestaande uit universele leeruitkomsten in combinatie met specifieke leeruitkomsten. Dit laatste type leeruitkomsten is gericht op het behalen van een bepaalde onderwijsbevoegdheid. De universele leeruitkomsten beschrijven de universele aspecten van het leraarschap en kunnen in verschillende contexten worden getoond. Stip aan de horizon is daarbij het beeld van één lerarenacademie, die studenten de mogelijkheid biedt om langs flexibele en gepersonaliseerde leerroutes startbekwame leraar te worden met een bepaalde bevoegdheid en een bepaalde (beginnende) specialisatie.

De lerarenopleidingen betrekken het werkveld – waaronder de partners van de pabo in het Samen Opleiden - nauw bij deze innovaties.

Het auditteam acht de hierboven genoemde ontwikkelingen interessant en relevant en spoort de opleiding aan hiermee in samenspraak met vakgenoten en het werkveld voortvarend in verder te gaan.

Onderzoek

Het auditteam heeft geconstateerd dat het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het leren uitvoeren van praktijkonderzoek veel aandacht krijgt in zowel de voltijd- als de deeltijdopleiding. In de kritische beroepssituaties (voltijd) en de leeruitkomsten (deeltijd) zijn deze aspecten duidelijk terug te zien. De opleiding werkt nauw samen met de partners in het werkveld in het samen onderzoeken, gericht op onderwijsverbetering en schoolontwikkeling. (Zie verder onder standaard 2.)

Internationale dimensie

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding voldoende aansluit bij internationale ontwikkelingen rondom het opleiden van leraren. Zo is FHKE/de opleiding internationaal vertegenwoordigd in verschillende verenigingen en netwerken en derhalve goed op de hoogte van hetgeen er speelt in het internationale onderwijsveld.

Voorbeelden hiervan zijn het Europese netwerk rondom praktijkgericht onderzoek (EAPRIL). In de afgelopen periode vond uitwisseling plaats o.a. met de Universiteit van Leuven. Tevens was FHKE partner in een Europees consortium onder leiding van Canterbury Christ Church University (CCCU) in een Erasmus+ Capacity Building project, gericht op het versterken van de lerarenopleidingen van drie Palestijnse universiteiten.

De werkgroep 'Internationalisering' van FHKE onderhoudt wereldwijd contacten met organisaties waar studenten internationale stages kunnen doen of bezoeken kunnen afleggen. (Zie verder standaard 2.)

Afstemming met vakgenoten en het werkveld

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding veelvuldig afstemt met vakgenoten en het werkveld.

Allereerst vindt er onderlinge afstemming plaats tussen de betrokkenen bij de opleiding op de verschillende lesplaatsen. Daarnaast stemt de opleiding af met de betrokkenen bij de Nieuwste Pabo, die onder verantwoordelijkheid van Zuyd Hogeschool en Fontys op de locatie Sittard wordt verzorgd.

Op landelijk niveau vindt er afstemming plaats in het Landelijk Overleg Lerarenopleiding Basisonderwijs (LOBO), het netwerk van samenwerkende pabo-directeuren in Nederland. Al sinds 2009-2010 werkt de pabo van Fontys nauw samen met de scholen in het werkveld in het samen opleiden van studenten en is zij lid van wat nu heet het Partnerschap Opleiden in de School (POS). Met de vertegenwoordigers vanuit dit partnerschap heeft de opleiding veelvuldig contact over de bekwaamheidseisen, leeruitkomsten en de opzet en inhoud van het curriculum. Alle voltijd- en deeltijdstudenten lopen in principe stage op een van de scholen uit het partnerschap. (Zie daarover verder standaard 2.)

Daarnaast werkt de opleiding zoals al hierboven is beschreven met alle andere lerarenopleidingen van Fontys en de partners in het Samen Opleiden samen aan de ontwikkelingen rondom het opleiden van de leraar voor de toekomst.

Weging en Oordeel: voldoet

De voltijd- en deeltijddopleiding baseren zich op de drie wettelijke bekwaamheidseisen. De bekwaamheidseisen zijn aantoonbaar op NLQF 6 geformuleerd.

De voltijddopleiding heeft de bekwaamheidseisen duidelijk vertaald naar een opleidingsprofiel met vijf 'Kritische (beroeps)situaties en handelingen'. De geactualiseerde kennisbases Pabo (2018) zijn aan dit opleidingsprofiel gekoppeld.

De deeltijddopleiding heeft in nauwe samenwerking met het werkveld acht eenheden van leeruitkomsten geformuleerd, die zij waar nodig/gewenst bijstelt. Voor de deeltijdstudenten is helder wat de opleiding van hen verwacht.

Het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het leren uitvoeren van praktijkonderzoek komen duidelijk terug in de kritische beroepssituaties (voltijd) en de leeruitkomsten (deeltijd). Ook sluit de opleiding voldoende aan bij nationale en internationale ontwikkelingen rondom het opleiden van leraren.

De opleiding is actief bezig met visievorming op het opleiden van leraren voor de toekomst en wat dat betekent voor haar eigen profilering en inkleuring en de opzet en inhoud van het curriculum. Met name geflexibiliseerd en gepersonaliseerd onderwijs en de leraar die continu reflecteert op zijn eigen ontwikkeling, krijgen hierbij veel aandacht.

De opleiding voert structureel overleg met alle lerarenopleidingen van Fontys, met (inter)nationale vakgenoten en met haar partners in het Partnerschap Opleiden in de School (POS) waarmee zij het samen opleiden, samen onderzoeken en samen professionaliseren vorm geeft.

Het auditteam is op grond van bovenstaande van oordeel dat de opleiding voldoet aan basiskwaliteit en komt tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 1 voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant.

4.2. Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Toelichting algemeen beoordelingskader NVAO: De beoogde leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Hierbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van de toegelaten studenten. De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen en geven

begeleiding. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten op actieve wijze deelnemen aan de vormgeving van het eigen leerproces (*student-centred*).

Indien het onderwijs in een andere taal dan het Nederlands wordt verzorgd, motiveert de opleiding deze keuze. Dit geldt ook indien de opleiding een anderstalige opleidingsnaam hanteert. Docenten beschikken over voldoende beheersing van de taal waarin zij doceren. Voorzieningen worden niet beoordeeld, tenzij deze specifiek voor de betreffende opleiding zijn getroffen.

Aanvullende toelichting voor het experiment leeruitkomsten: De leersituatie en -omgeving zijn passend bij de beoogde leeruitkomsten en bij de behoeften en omstandigheden van (een groep) studenten. De opleiding kan verantwoorden dat de leeractiviteiten en de begeleiding van studenten adequaat zijn om de leeruitkomsten te behalen. De opleiding laat hierbij zien hoe zij rekening houdt met verschillen tussen (groepen) studenten in kennis, ervaring, tijd, loopbaandoelen en omstandigheden.

Docenten (instructeurs, begeleiders e.d.) zijn aantoonbaar competent om studenten te begeleiden, bijvoorbeeld bij de keuze voor en vormgeving van leeractiviteiten.

De student voldoet aan de wettelijke instroomeisen. Uit een intake-assessment kan blijken dat de student de opleiding versneld kan doorlopen. Onvolledige opleidingen bepalen op grond van een toelatingsonderzoek of de student toelaatbaar is en voor welk traject de toegelaten student in aanmerking komt.

De opleiding en de student maken vooraf expliciete, inhoudelijke afspraken over de invulling van het individuele opleidingstraject per eenheid van leeruitkomsten en de begeleiding daarvan door de docent. Daarmee is inzichtelijk hoe de student in staat is de leeruitkomsten te realiseren. Als een praktijkorganisatie betrokken is, leggen opleiding, student en praktijkorganisatie de afspraken vast in een overeenkomst. Een tripartite overeenkomst is verplicht voor duale opleidingen en wenselijk voor deeltijdse opleidingen. Hierin komen onder meer aan de orde: de beschrijving van de inhoud van de leeractiviteiten binnen de eenheid, de aard en frequentie van de begeleiding en de wijze van toetsing en, indien van toepassing, afspraken tussen de opleiding en de praktijkorganisatie over bijscholing van praktijkbegeleiders. De student is mede-eigenaar van het leerproces en daarmee van de invulling van de overeenkomst en afspraken.

De opleiding verantwoordt hoe docenten tot een eenduidige interpretatie van leeruitkomsten komen. De opleiding heeft een gestructureerde praktijk van kwaliteitsborging van opleidingstrajecten van individuele studenten en versterking ervan door tussentijdse evaluatie en verbetering.

Bevindingen

I. Programma

Zoals al onder standaard 1 is beschreven, is binnen FHKE/de opleiding een nieuwe opleidingsvisie geformuleerd, die vanaf studiejaar 2019-2020 per cohort wordt ingevoerd. De opleiding wil flexibel, gepersonaliseerd onderwijs (FPO) aanbieden, niet alleen voor de Flexibele Pabo Deeltijd en Pabo University, maar ook voor Pabo Voltijd.

Bij de uitwerking van de 'FHKE Opleidingsvisie 2020' heeft de opleiding gebruik gemaakt van de uitgangspunten van Constructive Alignment (Biggs, 2012) en de zeven bouwstenen van High Impact Learning That Lasts of kortweg HILL³. Volgens het principe van constructive alignment krijgt leren meer impact wanneer de verschillende doelen, leeractiviteiten, begeleiding en toetsing zorgvuldig met elkaar in lijn worden gebracht. Om de bouwstenen voor een flexibel en gepersonaliseerd curriculum te definiëren maakt de opleiding gebruik van het HILL-model, waarin de ontwikkeling van eigenaarschap bij het eigen leerproces, leren vanuit urgentie, leren door samenwerking en coaching als samenhangende bouwstenen in het curriculum centraal staan.

Het auditteam herkende deze elementen in het huidige onderwijs van de voltijd- en de deeltijdopleiding.

▪ **Pabo Voltijd en Pabo University**

Zoals al onder standaard 1 is vermeld, heeft de opleiding voor de voltijdvariant de bekwaamheidseisen vertaald naar 'Kritische (beroeps)situaties en handelingen' die zij heeft uitgewerkt op drie niveaus: einde propedeuse, einde hoofdfase en eindniveau van de opleiding. De opleiding heeft in het 'Opleidingskader Pabo Voltijd' voor elke kritische situatie (A t/m E) helder beschreven wat de verhouding tot de bekwaamheidseisen en de landelijke kennisbases is. Door het hele curriculum te doorlopen, kunnen alle studenten de beoogde leerresultaten behalen.

Pabo Voltijd en Pabo University kennen vanaf cohort 2019-2020 een vernieuwd programma VT 1.5. dat zich onderscheidt van versie VT 1.0 en PU (Pabo University) voor de cohorten die daaraan voorafgingen.

In het nieuwe curriculum maakt de opleiding niet langer onderscheid in een thematisch en vakgericht aanbod zoals dat bij VT 1.0 en PU het geval was, maar is het programma opgebouwd in i) 'beredeneerd' aanbod en ii) het werken in ateliers. De kennisbasisinhouden zijn direct aan de opleidingsdoelen gekoppeld. Hiermee is er meer ruimte voor de student gekomen om het eigen leerproces uit te stippelen en vorm te geven en te werken aan de vijf kritische beroepssituaties en handelingen.

De structurele mogelijkheid om invloed te hebben op de keuzes in deze inhouden, waarden de studenten zeer. (De volgorde van) het aanbod kan per lesplaats verschillen, afhankelijk van de vragen/behoefte van de studentgroep op de betreffende lesplaats.

Met 'beredeneerd' aanbod wordt bedoeld: een selectie van bepaalde leerinhouden die voorwaardelijk zijn om als student onderbouwd te kunnen leren handelen in de praktijk. De opleiding heeft een verdeling gemaakt welke leerinhouden en werkvormen per opleidingsfase het meeste betekenisvol/urgent zijn voor studenten. Via de digitale leer/werkomgeving (DLWO) ontsluit de opleiding (vooraf) de kennisbasisinhouden door middel van een variatie aan online leermateriaal, zoals (verwijzingen naar) bronnen/vakliteratuur, presentaties, werkmateriaal en audiovisueel materiaal.

³ HILL: High Impact Learning that Lasts (Dochy en Segers (2018) en Dochy, Bergmans, Koenen & Segers (2015)); Bouwstenen zijn: leren vanuit urgentie, zelfmanagement en learner control, samenwerking en coaching, hybride leren (online en offline), actie en kennisdeling, formeel en informeel leren (flexibiliteit) en *assessment as learning* (feedback).

Een voorbeeld van beredeneerd aanbod uit de propedeuse is: in het eerste kwartaal gaat de opleiding in op onderwerpen als 'klassenmanagement' en 'pedagogisch tactvol om kunnen gaan met leerlingen en groepen'. Vanuit het vakspecifiek, beredeneerd domeinaanbod (Rekenen/wiskunde, Taal, Kunstzinnige Oriëntatie en Oriëntatie op Jezelf en de Wereld) besteedt de opleiding in het aanbod in eerste instantie aandacht aan de relevantie van de vakken voor de ontwikkeling van leerlingen. Dit gebeurt in combinatie met het leren kennen van de vakdidactische modellen en hoe deze door te vertalen zijn naar lesontwerpen e.d. Alle zeven domeinen – i) PPO (*Pedagogiek, Psychologie, Onderwijskunde*), ii) taal (*Nederlands, Engels*), iii) Rekenen/wiskunde, iv) Oriëntatie op jezelf en de Wereld (*aardrijkskunde, geschiedenis, natuur en techniek*), v) Kunstzinnige oriëntatie (*beeldende vorming, muziek, dans & drama, handschrift*), vi) Levensbeschouwing en vii) Bewegingsonderwijs - komen in het beredeneerd aanbod geïntegreerd aan bod.

In het atelier staat het geven van (zoveel mogelijk just-in-time) feedback en feedforward vanuit de domeinexpertise centraal. Daarbij is de student grotendeels aan zet. De persoonlijke en op dat moment urgente ontwikkelpunten van de studenten zijn aanleiding voor begeleiding door één of meerdere expertdocenten. Zij begeleiden de studenten in het kritisch selecteren van bronnen en materialen (literatuur, praktijkvoorbeelden en katernen, films, beleidsstukken, blogs, et cetera), zodat deze optimaal aansluiten bij de eigen ontwikkeling van de student en de context van de opleidingsschool.

Er is veel variatie in groepeeringsvormen. De groepssamenstelling hangt samen met de leerdoelen en leeractiviteiten en de voorkeuren van studenten. Studenten zitten in vaste en wisselende groepjes – ook over leerjaren heen - zodat zij de mogelijkheid hebben om veel van en met elkaar te leren. Studenten zijn tevreden over de begeleiding en vinden de ateliers een belangrijk, motiverend onderdeel voor hun ontwikkeling.

Voor Pabo University Cultuurwetenschappen die de pabo samen met de Faculteit Cultuurwetenschappen van Tilburg University aanbiedt, geldt dat een ingedikte versie van dit programma is gemaakt, uitgaande van de driejarige bachelor-route die in deze opleidingsvariant nominaal is.

Voor Pabo University Psychologie, die de pabo met ingang van 2020-2021 aanbiedt met de universitaire bacheloropleiding Psychologie en de master Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie van Tilburg University, geldt dat de studenten een vierjarig route volgen, bestaande uit de ingedikte versie van het paboprogramma en een premaster van 90 EC, bestaande uit bachelorvakken Psychologie aan Tilburg University.

Bij de uitvoering van het programma van Pabo University doet de opleiding direct vanaf de start een beroep op de ontwikkeling van het zelfregulerend vermogen van de studenten.

In de gesprekken tijdens de audit heeft het auditteam een aantal malen ingezoomd op de vraag 'wat is een goede leraar?' Het auditteam heeft geconstateerd dat de betrokkenen (management, docenten én studenten) thans sterk gericht lijken te zijn op de leraar in zijn rol als professional. Genoemd werd o.a. een leraar die een persoonlijkheid is, flexibel is, stevig in zijn schoenen staat, een veilig leerklimaat voor leerlingen creëert, een onderzoekende houding heeft en voortdurend reflecteert op zijn eigen handelen en wat hij ermee kan in de klas. Het auditteam miste in de antwoorden over een goede leraar echter het standpunt dat de docent (ook) vakinhoudelijk bekwaam is/beschikt over vakkennis. Alhoewel de docenten desgevraagd bevestigden dat er in de lessen ook aandacht is voor het ontwikkelen van vakinhoudelijke kennis - 50% van de lessen in de voltijdopleiding bestaat nu nog uit colleges en kennis wordt o.a. getoetst door middel van de landelijke en de fasekennistoetsen - ziet het auditteam als valkuil dat de opleiding dit aspect uit het oog verliest in haar ambities met betrekking tot de vernieuwde opleidingsvisie en het nieuwe onderwijsmodel. De verschuivende aandacht van aanbodgestuurd naar vraaggestuurd onderwijs, naar eigen regie en de focus op het eigen leerproces en de eigen leervraag van de student, acht het auditteam een sterk element.

Maar de opleiding moet wel (bij)sturen als de student hiaten in zijn kennis dreigt op te lopen wanneer hij niet met bepaalde vragen aanklopt bij de docent. Het auditteam acht het essentieel dat de opleiding de studenten de juiste gereedschapskist meegeeft en dat de opleiding een goede balans bewaakt tussen de bekwaamheidseisen. Het is belangrijk dat de opleiding een duidelijke visie op kennis en kennisontwikkeling vastlegt, die meer behelst dan informatieoverdracht en informatie lezen/opzoeken.

▪ **Flexibele Pabo Deeltijd (Experiment Leeruitkomsten)**

Bij de start van het Experiment Leeruitkomsten bestonden er binnen FHKE twee varianten van de deeltijddopleiding: een vierjarige route in Eindhoven en een verkorte route in Tilburg voor hbo/wo-opgeleide studenten. Met het experiment leeruitkomsten zijn deze verschillen weggevallen en kunnen alle studenten hun eigen flexibele leerroute volgen.

Alle studenten werken eerst aan de twee leeruitkomsten van de propedeuse. Vervolgens kunnen ze zelf bepalen in welke volgorde, volgens welke eigen route, zij de overige leeruitkomsten willen verwerven. Dit legt de opleiding vast in een onderwijsovereenkomst, die een afspiegeling is van het gepersonaliseerde programma.

Op dit moment staan in de onderwijsovereenkomst alleen de leeruitkomsten waaraan de student wil werken. In de (nabije) toekomst wil de opleiding ook stimuleren dat de deeltijdstudent bewuste keuzes maakt voor het volgen van aanbod en wil zij de invulling van het werkplekleren hierin opnemen. Ook wil zij de bespreking van de overeenkomst meer agenderen in de dagelijkse praktijk. Dat acht het auditteam een goed streven, want daarmee wordt de overeenkomst een levend en sturend instrument in de leerroute van de student.

In de lesplaats Tilburg werd tot nu toe het beredeneerd aanbod voor de domeinen voor een langere periode (1,5 jaar) aangeboden, ongeacht de gekozen leeruitkomsten van de deelnemende studenten. In de lesplaats Eindhoven is het beredeneerd aanbod afgestemd op eenheden van leeruitkomsten, die de deelnemende studenten op dat moment volgen. Via evaluaties met docenten en studenten wordt nu bekeken wat goed werkt en wat aangepast dient te worden. Zo kunnen de programma's op beide locaties meer op elkaar worden afgestemd. De locatie Venlo, die met ingang van september 2020 ook een flexibele deeltijddopleiding biedt, sluit hierbij aan.

In de gesprekken tijdens de audit is gebleken dat het voor de opleiding nog een leerproces is hoe zij de nieuwe opleidingsvisie en het HILL-model kan gebruiken in de deeltijdvariant met haar zeer diverse instroom. De opleiding meldt weg te willen blijven bij het alleen maar beroepsproducten beoordelen. In de tutorgroepen en op de opleidingsscholen lukt het bieden van maatwerk al goed.

Tijdens de audit is met de deeltijdstudenten ook gesproken over hoe zij tot op heden de flexibiliteit in de studie ervaren. Zij vertelden dat er - als dat van pas komt - mogelijkheden zijn om aan meerdere leeruitkomsten tegelijk te werken. Zo kreeg een van de studenten de gelegenheid om tijdens haar blokstage in groep 2 ook al aan de leeruitkomst over het jonge kind te werken (Leeruitkomst 6) en theorie over dit onderwerp door te nemen, terwijl zij op de opleiding bezig was met Leeruitkomst 3 en 4 en pas later in de studie 6 stond geprogrammeerd. De studenten meldden dat de docenten in dezen goed met hen meedenken en hen hierin begeleiding bieden.

Andere voorbeelden van flexibiliteit die het auditteam aantrof, waren de keuzeruimte voor verdieping/verbreding en het doen van praktijkonderzoek. Studenten die al eerder een hbo- of wo-opleiding hebben afgerond, kunnen deze opleiding inzetten als bewijs van de leeruitkomsten bij blok 5 'Verdieping/verbreding'. Ook kan een student het vermogen om praktijkgericht onderzoek op te zetten en uit te voeren (leeruitkomsten bij blok 7 'Onderzoek, ontwikkeling en ondernemendheid') aantonen op basis van bewijsstukken van een eerdere hbo- of wo-opleiding. (Zie daarover verder standaard 3.)

De opleidingen (docenten en studenten) wensen wel verder te gaan in de flexibilisering dan tot nu het geval is en nog meer maatwerk mogelijk te maken, zo blijkt uit de flexscan die Fontys Hogescholen onder docenten en studenten hield in 2020. Met name voor de onderwijsleeromgeving – o.a. meer gebruik van de digitale leer-/werkomgeving – en de toetsing van leeruitkomsten – o.a. meer holistisch toetsen – zien zij nog ontwikkelkansen. Ook willen de docenten nog meer in gesprek gaan met studenten over ontwikkelwensen en meer inspelen op eerdere (leer/werk)ervaring. Tevens komen er nu soms nog 'dubbelingen' voor in het curriculum, omdat de ene docent niet van de andere weet dat de stof al eerder is aangeboden. Het auditteam ondersteunt de gedachte dat docenten samen met studenten bespreken wat mogelijk/wenselijk is richting een (volledig) gepersonaliseerde leerroute. Het auditteam adviseert de opleiding zich daarbij wel bewust te blijven van de implicaties van gepersonaliseerd leren en de impact op de onderwijsorganisatie.

▪ **Stage/werkplekleren/samen opleiden**

In de opleidingsvisie neemt het leren in authentieke beroepssituaties een centrale plek in. Al sinds 2009-2010 werkt de pabo van Fontys nauw samen met de scholen in het werkveld in het samen opleiden van studenten en is zij lid van wat nu heet het Partnerschap Opleiden in de School (POS). In de beleidsnotitie 'Samen opleiden, samen onderzoeken, samen (verder) professionaliseren' hebben de partners beschreven hoe zij hierin (willen) samenwerken.

De stuurgroep actualiseert dit document jaarlijks.

Door een forse groei van het aantal deelnemende besturen en opleidingsscholen in de laatste jaren, is er thans een dekkend netwerk en kunnen alle pabostudenten in 2020, ongeacht de gekozen opleidingsvariant, stage lopen op opleidingsscholen van het POS. Het auditteam constateert dat de pabo met deze structurele samenwerking met een vaste groep besturen en scholen de kwaliteit van het leren in authentieke beroepssituaties goed kan borgen.

Conform de nieuwe opleidingsvisie is er met ingang van 2019-2020 ruimte voor meer flexibiliteit in het werken aan stage-opdrachten en kunnen studenten een meer flexibele, gepersonaliseerde leerroute volgen. Waar de student voorheen werkte aan verplichte stageopdrachten, krijgt hij nu de mogelijkheid een eigen persoonlijke invulling te geven aan het realiseren van de opleidingsdoelen in een voor hem relevante volgorde. Dit alles met professionele ondersteuning door de begeleiders op de school, de opleidingscoach vanuit Fontys en de medestudenten op de opleidingsschool.

Op de school vormen de studenten samen een studentgroep, bestaande uit studenten uit verschillende fasen van (de verschillende) opleiding(svarianten). De studenten treffen elkaar wekelijks en leren met en van elkaar, werken samen en geven elkaar collegiale feedback naar aanleiding van lesbezoeken (collegiale visitatie). De studentgroep vormt een leerplatform met dezelfde HILL-bouwstenen, maar dan in de authentieke beroepscontext van de basisschool. Het auditteam acht dit een sterk en waardevol element binnen de opleiding.

Het werkplekleren staat in de propedeuse wekelijks een of twee dagen ingeroosterd en in de postpropedeuse twee dagen, waarbij de dinsdag een verplichte stagedag is voor alle studenten. Deeltijdstudenten kunnen ook hun werkplek als leerplek inzetten. De opleiding maakt in dat geval kwaliteitsafspraken over de begeleiding op de werkplek met de student en de werkgever.

▪ **Onderzoek**

Het auditteam heeft geconstateerd dat het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het doen van (kleine) praktijkonderzoeken verweven zit door de opleiding. In de huidige situatie besteedt met name de tutor in de tutorgroepen in studiejaar 1 en 2 aandacht aan het ontwikkelen van een onderzoekende houding. Hij laat de studenten reflecteren op hun handelen in de stageschool. Op de stageschool voert de student kleine deelonderzoekjes uit. In het nieuwe curriculum heeft de onderzoekslijn van onderzoekende houding tot het zelf doen van onderzoek een duidelijker plek.

In het vierde studiejaar moeten de studenten in het kader van hun afstuderen een praktijkonderzoek uitvoeren op de stageschool. Dat kan een onderzoek naar een nieuw onderwerp zijn, maar de student kan ook doorgaan op een eerder uitgevoerd onderzoek op de school. Zoals al hierboven vermeld, kunnen deeltijdstudenten die al eerder onderzoek deden, hiervoor onder voorwaarden vrijstelling krijgen. (Zie verder standaard 3.)

In de beleidsnotitie 'Samen opleiden, samen onderzoeken, samen (verder)professionaliseren' hebben de partners van het POS beschreven hoe leraren van de scholen samen met studenten en docenten van Fontys praktijkonderzoek willen doen. Dat gebeurt vooraleerst in de zogenoemde academische opleidingsscholen (AOS) die een onderzoeksgroep moeten faciliteren. Maar ook niet-AOS partnerscholen kunnen thema's aanreiken voor praktijkonderzoek op bachelorniveau gerelateerd aan actuele schoolontwikkeling. Docenten vanuit de pabo en medewerkers op de scholen begeleiden de studenten bij hun onderzoek. Ten tijde van de audit beraadde de opleiding zich op de positie van het onderzoeksverslag binnen het afstuderen. (Zie standaard 3.)

Aan Fontys Hogeschool Kind en Educatie (FHKE) is het lectoraat 'Goed Leraarschap en Goed Leiderschap' verbonden. Dit lectoraat speelt een belangrijke rol bij de ontwikkelingen binnen de opleiding en in de samenwerking van de opleiding met partners in het werkveld – de (academische) opleidingsscholen – en andere (kennis)partners. Het lectoraat speelt o.a. een rol in de ontwikkeling van een onderzoekscultuur op de scholen. Als er op de stageschool een onderzoekscultuur heerst en men voortdurend op zoek is naar onderwijsverbetering en schoolontwikkeling, komt dit de studenten die daar stage lopen en onderzoek moeten doen ten goede.

▪ **(Extra) ruimte voor eigen keuzes en verdieping/verbreding voor de student**

Naast de mogelijkheden voor de studenten om in het majorprogramma het eigen leerproces uit te stippelen en aandacht te besteden aan eigen vragen en accenten – o.a. in de ateliers en in de uitwerking van de opdrachten – biedt de opleiding de studenten ook via verschillende minoren de gelegenheid voor een eigen inkleuring en profilering.

De studenten kunnen kiezen voor minoren die door FHKE zelf wordt aangeboden, voor minoren van andere Fontys instituten of voor minoren buiten Fontys. Het merendeel van de studenten kiest echter voor een FHKE minor, te weten: i) Bewegingsonderwijs, ii) Cultuureducatie, iii) Engels, iv) Creatieve, Onderzoekende Kind, v) Jonge Kind, vi) Gedrag vii) Experiene Abroad (internationale stage), viii) Kind Leren en Media, ix) Muziek, x) Leiderschap of xi) Culturele Diversiteit.

Studenten van de Pabo University vullen het minordeel in met de pre-master aan de Tilburg University en kunnen na de driejarige pabo-opleiding, doorstromen naar een master in de Faculteit Cultuurwetenschappen of een master Kinder- en Jeugdpsychologie.

In de Pabo Flexibele Deeltijd zit de vrije keuzeruimte in blok 5 'Verbreding/verdieping'.

Daarnaast biedt de opleiding studenten die dat willen extra uitdaging. Via een bi-certificeringstraject met de tweedegraadslerarenopleidingen van Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT) kunnen studenten naast de major onderdelen volgen van een tweedegraadslerarenopleiding. Ook de minorruimte wordt daarvoor benut. Zodoende kan de student in vier jaar tijd twee bevoegdheden halen of anders versneld na de pabo alsnog die tweedegraads bevoegdheid behalen. Met de opleiding tot Leraar Lichamelijke Opvoeding bestaat die mogelijkheid tot bi-certificering nu ook. (Zie hieronder.)

Tevens is er het extracurriculaire PaboPlus traject van 15 EC in studiejaar 2 dat – bij succesvolle afronding – toegang geeft tot enkele onderdelen van de masteropleidingen Educational Needs (MEN). Ook kunnen zij kiezen voor onderdelen van de FHKE-master Leren en Innoveren (MLI).

Met ingang van 2020-2021 is de opleiding twee nieuwe voltijdroutes gestart: de route PABO*ALO en de route Jonge Kind Specialist. De opleiding beoogt deze studenten op te leiden tot bevoegde leraren basisonderwijs met respectievelijk een tweede bevoegdheid als docent bewegingsonderwijs (PABO*ALO) of specifieke deskundigheid ten aanzien van het werken met jonge kinderen van 0 tot 7 jaar (Jonge Kind Specialist). Uitgaande van een nominale studieduur van 4 jaar verwacht de opleiding de eerste afgestudeerden in 2023-2024.

▪ **Internationale dimensie**

Zoals al onder standaard 1 is beschreven heeft het auditteam geconstateerd dat de opleiding voldoende aansluit bij internationale ontwikkelingen. Docenten en lectoren beschikken over internationale netwerken en participeren in onderzoek, nemen deel aan congressen en delen hun ervaringen met elkaar. Waar relevant maken zij een vertaling naar het onderwijs. De werkgroep 'Internationalisering' van FHKE onderhoudt wereldwijd contacten met organisaties waar studenten van de pabo internationale stages kunnen lopen (opleidingsminor 'Experience abroad') of bezoeken kunnen afleggen (studiereizen). Het aantal studenten dat jaarlijks gebruikmaakt van de minor is in de afgelopen periode fors gestegen tot ca. 50 per jaar. Ongeveer 125 studenten namen in 2018-2019 deel aan een internationale studiereis.

Instroom, aansluiting en studiebegeleiding

Het auditteam heeft geconstateerd dat de pabo van Fontys diverse doelgroepen bedient en zorgt voor een goede aansluiting op het voortraject dat de studenten volgden. Met de verschillende programma's (Pabo Voltijd, Pabo University en Pabo Flexibele Deeltijd) zorgt de opleiding vervolgens voor passende leerroutes en ondersteuning voor alle studenten. De opleiding biedt verschillende vormen van studiebegeleiding, waarmee ze ervoor zorgt dat de studievoortgang optimaal verloopt.

In de hierboven al genoemde ateliers krijgen de studenten met vergelijkbare vragen en/of vergelijkbare inhoud in wisselende groepen – ook over de leerjaren heen – begeleiding van expertdocenten.

Daarnaast zet de opleiding ook tutoren in (voorheen studieloopbaanbegeleiders genoemd), die studenten in groepen en individueel begeleiden/coachen. De tutorgroepen bestaan uit gemiddeld 10-15 studenten in dezelfde opleidingsfase.

Op de opleidingsscholen zitten de studenten zoals hierboven al beschreven in gemengde groepen van 6 tot 10 studenten uit verschillende leerjaren/fases. Zij krijgen begeleiding van de basisschoolcoach⁴ en de mentor uit de eigen stagegroep van de studenten. Vanuit de opleiding is een opleidingscoach betrokken bij de begeleiding.

Uit de evaluaties, het studenthoofdstuk en de gesprekken tijdens de audit is gebleken, dat de studenten over het algemeen uitermate tevreden zijn over de begeleiding die ze krijgen bij hun studie zowel op de opleiding als op de school. (Zie ook hieronder bij 'personeel'.)

II. Personeel

Het auditteam is op basis van de documentatie en de gesprekken tijdens de audit van oordeel dat de docenten op de vijf lesplaatsen gezamenlijk beschikken over de gewenste (vak)inhoudelijke en (vak)didactische kwaliteiten om de studenten op te leiden tot leraar basisonderwijs. De docenten zijn enthousiast en nauw betrokken bij de studenten. De studenten waarderen hun docenten daarom, zo blijkt uit het studenthoofdstuk en de gesprekken tijdens de audit. 'De docenten zijn goed bereikbaar voor vragen en ondersteuning; ook buiten de lessen om', aldus de studenten.

⁴ In landelijke notities heet deze begeleider 'schoolopleider'

De docenten zijn georganiseerd in basisteams, die per lesplaats de verantwoordelijkheid dragen voor het onderwijs aan een bepaalde studentengroep binnen een bepaalde opleidingsvariant (Pabo Voltijd, Pabo University en Pabo Flexibele Deeltijd). Zij vervullen binnen dit basisteam verschillende rollen, te weten die van tutor, expert, assessor of opleidingscoach. Sommige docenten zijn thans als expertdocent verbonden aan meerdere lesplaatsen.

De (deels) nieuwe rollen passen bij het nieuwe onderwijsmodel en de bouwstenen van het HILL-model.

Als tutor begeleidt de docent de studenten in de hierboven al genoemde tutorgroepen.

De docent als expert komt de student vooral tegen vanuit een bepaalde inhoudelijke expertise (vak)domein) tijdens het beredeneerd aanbod en/of de ateliers. De docent-expert stemt zijn inhoudelijke begeleiding af op de behoeften van de studentengroep.

In de rol van assessor voert de docent de summatieve beoordelingen uit. (Zie over formatief en summatief beoordelen verder onder standaard 3.)

De docent als opleidingscoach begeleidt de student op de opleidingsschool. Hij draagt bij aan alle drie de aandachtsgebieden, die door het POS zijn gedefinieerd, te weten i) samen opleiden, ii) samen onderzoeken en iii) samen (verder) professionaliseren. Op de academische opleidingsscholen is de opleidingscoach tevens betrokken bij de onderzoeksgroep, waarin ook de studenten participeren. Op de 'reguliere' opleidingsscholen coacht hij de student bij het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek.

Uit de stukken blijkt dat de docenten vaak meerdere van de hiergenoemde rollen vervullen.

Er vindt steeds meer afstemming en kennisdeling plaats tussen de docenten binnen en tussen de lesplaatsen. Dat komt de implementatie van de nieuwe onderwijsvisie, het nieuwe curriculum en het experiment leeruitkomsten ten goede. Wat startte als pilot in de voltijd op de locatie Tilburg, wordt nu verder uitgerold naar de andere lesplaatsen. Alle docenten werken hieraan mee. 'We groeien steeds verder naar elkaar toe', aldus de docenten, 'maar dat is niet van de ene op de andere dag bereikt. De nieuwe rollen moeten naar alle locaties duidelijk gecommuniceerd worden'.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding een duidelijke professionaliseringsagenda heeft. Daarin hebben i) kwalitatief goede, ontwikkelingsgerichte feedback, feed-up en feedforward kunnen geven en ii) het (nog) beter vanuit de bedoeling van de verschillende begeleidingsrollen handelen, prioriteit. Het auditteam acht deze focuspunten passend bij het nieuwe onderwijsmodel.

Het auditteam herkent de in de Zelfevaluatie genoemde zorg over de (beleefde) werkdruk. De docenten zijn ambitieus en zoals hiervoor al is beschreven, zijn zij binnen de opleiding met veel zaken tegelijk bezig. Ook is het aantal deeltijdstudenten in het experiment leeruitkomsten (en in de zijnstroom) flink toegenomen. Het auditteam beveelt (het management van) de opleiding aan focus aan te brengen in alles wat er moet gebeuren voor de implementatie van het nieuwe onderwijs, alleen urgente veranderingen door te voeren, na te gaan of alle ambities voor de verschillende opleidingstrajecten wel kunnen worden waargemaakt op alle locaties en de werkdruk goed te monitoren. De hoge werkdruk heeft al de aandacht van het management.

Op de stagescholen krijgen de studenten begeleiding van een mentor en een basisschoolcoach. Het auditteam heeft geconstateerd dat het POS duidelijke doelen en afspraken heeft beschreven met betrekking tot de professionalisering/opleiding van leraren in de school tot mentor, basisschoolcoach en/of assessor. De studenten zijn tevreden over hun begeleiders, zij het dat er wel verschillen bestaan tussen mentoren. Ook merkte een van de deeltijdstudenten die het auditteam sprak op, dat de betrokkenen op de stagescholen nog niet veel ervaring hebben met de 'flex-studenten' en de mogelijkheid tot versnellen. Daar ligt nog een aandachtspunt in de communicatie tussen de opleiding en de stagescholen.

Zoals al hierboven bij de paragraaf 'onderzoek' is vermeld, vervult het lectoraat 'Goed Leraarschap en Goed Leiderschap' een belangrijke rol binnen de opleiding/FHKE.

Zoals gezegd komt de aandacht vanuit het lectoraat voor de ontwikkeling van een onderzoekscultuur op de scholen en de rol die de opleidingscoach vervult in de begeleiding van studenten bij de ontwikkeling van hun onderzoeksvaardigheden en het uitvoeren van het praktijkonderzoek, de ontwikkeling van studenten ten goede.

III. Voorzieningen

Het auditteam heeft geconstateerd dat de voorzieningen waar de opleiding gebruik van maakt om het leren te bevorderen adequaat zijn en passen bij de bouwstenen van het HILL model, waaronder 'samenwerking en coaching', 'actie en kennisdeling', 'formeel en informeel leren' en *assessment as learning*.

De opleiding heeft een digitale leer-/werkomgeving (DWLO) opgezet, die vier hoofdfuncties kent: i) informatie, ii) samenwerking, iii) portfolio, iv) toetsing. In deze vier functies wordt voorzien door standaard applicaties in de (beveiligde) Fontys omgeving.

Zo is alle relevante informatie over de opleiding bijvoorbeeld te vinden op Sharepoint.

Via onder andere Sharepoint, MS Teams, e-mail en N@tschool kunnen studenten met elkaar samenwerken. Voor het ontwikkelen van de beroepsproducten en het samenstellen van het portfolio en voor het geven en ontvangen van feedback (formatieve toetsing), kan de student o.a. gebruik maken van N@tschool, waar het product ook 'bevroren' kan worden voor de summatieve toetsing.

Alle betrokkenen kunnen alle relevant informatie op elke lesplaats en op elk moment raadplegen.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding wordt verzorgd door enthousiaste, inhoudelijk deskundige en nauw bij de studenten betrokken docenten, die als tutor, expert, assessor en/of opleidingscoach optreden.

De studenten zijn tevreden over hun docenten. De professionaliseringsbijeenkomsten van de docenten sluiten aan bij de belangrijkste focuspunten van de opleiding. Er vindt steeds meer afstemming en kennisdeling plaats tussen de docenten.

Een punt van zorg is de werkdruk. Dat heeft de aandacht van het management.

De opleiding heeft haar onderwijs vanuit een duidelijke visie op het opleiden van leraren vormgegeven waarbij zij aantoonbaar gebruik maakt van het HILL-model. Zij streeft zowel voor de voltijd- als deeltijdstudenten naar een flexibel en gepersonaliseerd curriculum.

Het auditteam adviseert de opleiding het aspect van de vakinhoudelijke kennis waarover de startbekwame leraar ook moet beschikken niet uit het oog te verliezen, daar de focus in de nieuwe opleidingsvisie lijkt te liggen op de leraar in zijn rol als professional.

De opleiding maakt het de studenten mogelijk om de beoogde bekwaamheidseisen - vertaald in 'Kritische (beroeps)situaties en handelingen' / eenheden van leeruitkomsten - te ontwikkelen aan de hand van beredeneerd aanbod en ateliers in de pabo en via stage in de opleidingsscholen. Alle studenten lopen in principe stage op een van de scholen uit het Partnerschap Opleiden in de School (POS), waar zij begeleid en opgeleid worden door getrainde mentoren en basisschoolcoaches. Sterk punt zijn de verschillende studentgroepen/leerplatforms waarin de studenten van en met elkaar leren en elkaar feedback geven.

De opleiding biedt de studenten voldoende ruimte voor eigen keuzes, verdieping/verbreding en versnelling.

Het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het uitvoeren van praktijkonderzoek heeft een duidelijke plek in het onderwijs. Met name de academische opleidingsscholen (AOS) zijn nauw betrokken bij dit onderzoek. Tevens speelt het lectoraat een belangrijke rol bij de ontwikkelingen binnen de opleiding en in de samenwerking van de opleiding met partners in het werkveld.

Met de studenten van de Flexibele Pabo Deeltijd sluit de opleiding een onderwijsovereenkomst waarin duidelijk is vermeld aan welke leeruitkomsten de student in de volgende periode gaat werken. Er zijn al duidelijke vormen van flexibiliteit zichtbaar, maar de studenten wensen evenals de docenten dat er nog meer mogelijk wordt.

De voorzieningen waar de opleiding gebruik van maakt om het leren te bevorderen zijn adequaat en passen bij de bouwstenen van het HILL-model.

Het auditteam is op grond van bovenstaande van oordeel dat de opleiding voldoet aan basiskwaliteit en komt tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 2 voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant.

4.3. Toetsing

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting algemeen beoordelingskader NVAO: De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De eisen zijn helder voor de studenten. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Aanvullende toelichting voor het experiment leeruitkomsten: De opleiding hanteert een passende vorm van toetsing van de leeruitkomsten. De gehanteerde methoden en instrumenten zijn geschikt voor leerwegaafhankelijk toetsen en beoordelen. De opleiding hanteert een heldere procedure voor toetsing, waarop de examinatoren zijn voorbereid. De examencommissie heeft daarbij een uitgesproken, proactieve rol. Zij hanteert een adequate methode om te borgen dat leeruitkomsten door individuele studenten worden gerealiseerd en dat examinatoren voldoen aan de vereiste kwalificaties om de leeruitkomsten op een eenduidige wijze te toetsen en beoordelen.

Bevindingen

Systeem van toetsen en beoordelen

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding toetsing ziet als een integraal onderdeel van het leerproces. In de Opleidingsvisie 2020 heeft FHKE/de opleiding beschreven, dat zij zich baseert op het HILL-model (zie standaard 2) waarin *assessment as learning* een belangrijke bouwsteen is. De opleiding kent een belangrijk rol toe aan het formatief toetsen en het veelvuldig vanuit verschillende perspectieven (laten) geven van feedback, feedup en feedforward. De student wordt geacht daarop vervolgens weer kritisch te reflecteren. FHKE/de opleiding stelt in de opleidingsvisie tevens dat summatieve toetsing (assessment of learning) schaars is en dat het resultaat daarvan voor niemand een verrassing is. De studenten die het auditteam sprak, beaamen dat dit de situatie is.

De opleiding heeft voor de verschillende varianten (Pabo Voltijd, Pabo University en Pabo Flexibele Deeltijd) toetsprogramma's opgesteld. De studenten van de twee eerstgenoemde varianten moeten bewijzen dat zij de kritische beroepssituaties en handelingen die zijn gekoppeld aan de drie bekwaamheidseisen beheersen. De studenten van de flexibele deeltijd moeten bewijzen dat zij de acht eenheden van leeruitkomsten op het gewenste niveau beheersen. Studenten (deeltijd én voltijd) zijn vrij in hun keuze welke bewijzen zij daarvoor willen gebruiken.

De opleiding maakt gebruik van verschillende toetsvormen die zijn gebaseerd op de piramide van Miller⁵: i) (landelijke) kennistoetsen voor het meten van weten (parate vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische kennis) en (in beperkte mate) toepassen, ii) learning-portfolio, geschikt voor het meten van weten, toepassen en laten zien, iii) performance assessment en criteriumgericht interview, geschikt voor het meten van laten zien en doen. Deze laatstgenoemde toetsvormen zijn live waarnemingen van gedrag.

Het learning-portfolio bestaat uit een relevante selectie van beroepsproducten (lesontwerpen, verslagen beeldmateriaal, (onderzoeks)verslagen e.d.), analyse en reflectie van de student zelf over de betekenis van deze beroepsproducten voor zijn eigen ontwikkeling en het huidige beheersingsniveau en formatieve feedback van docenten, begeleiders op de werkplek, medestudenten en eventuele andere feedbackgevers. De formatieve feedback dient als onderbouwing van de waarde van de beroepsproducten en de eigen analyse en reflectie van de student.

⁵ Piramide van Miller en de vier niveaus: weten, toepassen, laten zien, doen. (Miller, 1990)

De toetsprogramma's kennen flexibiliteit wat betreft de planning van de toetsmomenten: toetsen worden in principe in elk van de vier periodes aangeboden. Studenten maken (waar nodig ondersteund door hun begeleiders) keuzes in welke van de periodes ze welk werk ter beoordeling aanbieden. Daarbij geldt dat studenten meerdere toetsen kunnen samenbrengen in één toetsmoment.

Het auditteam heeft kennisgenomen van de uitgangspunten van het toetsen en beoordelen en de uitwerking daarvan in de praktijk op basis van de bestudeerde portfolio's en de gesprekken tijdens de audit. Het auditteam constateert dat het nog niet altijd helder is wanneer het een formatief moment is en wanneer een summatief. De feedback wordt immers betrokken bij de eindbeoordeling. Het auditteam beveelt de opleiding aan om 'het toetsen om van te leren' (de formatieve functie) helderder te definiëren en te onderscheiden van 'het toetsen van het leren' (de summatieve functie). Tevens is de kwaliteit van de feedback nog een aandachtspunt. (Zie hieronder.)

Voor de uitfaserende varianten Pabo Voltijd en Pabo University (cohort 2018-2019 en eerder) hanteert de opleiding nog de oude toetsprogramma's behorend bij de oude curricula.

Transparantie, validiteit, betrouwbaarheid

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding er op verschillende manieren voor zorgt dat het toetsen en beoordelen op een transparante, valide en betrouwbare wijze plaatsvindt.

Voorbeelden hiervan zijn:

- de opleiding heeft toetsprogramma's opgesteld voor elke variant, waarin ze heeft beschreven welke toetsvormen zij gebruikt bij welk doel (kennis, vaardigheden);
- in de toetshandleiding en de toetsinformatieformulieren staat voor alle betrokkenen helder beschreven wat de beoordelingscriteria zijn en aan welke eisen het bewijsmateriaal moet voldoen. Tevens heeft de opleiding uniforme beoordelingsformulieren opgesteld;
- de opleiding zorgt voor interbeoordelaarsbetrouwbaarheid door de inzet van koppels van twee onafhankelijke assessoren bij de summatieve toetsen. Meerdere docenten zijn als assessor op meerdere lesplaatsen en/of binnen meerder varianten actief. Docenten worden aangewezen als assessor op voorwaarde dat zij de assessorentraining hebben doorlopen;
- bij de beoordeling van het werkplekleren betreft de opleidingscoach het werkveld - de basisschoolcoach - als adviseur. De werkveldassessoren volgen eerst een training en worden daarna jaarlijks uitgenodigd voor een intervisie en een 'opfrisbijeenkomst';
- de docenten/assessoren kalibreren regelmatig met elkaar;
- met de pabo van Avans en de Nieuwste pabo voert de pabo van Fontys tweemaal per jaar een peerreview uit op praktijkonderzoek en de landelijke kennisbasis;
- de actieve examencommissie borgt de kwaliteit van het toetsen en beoordelen. (Zie verder onder de paragraaf 'examencommissie'.)

Het auditteam heeft ook zelf naar de toetsen en beoordelingen gekeken en heeft geconstateerd dat veel van de gegeven feedback in de portfolio's de producten betrof en veel minder de kritische handelingen en wat de student nog zou moeten leren. Het accent in de feedback lag nu (nog) vaak op wat de student gedaan had met de feedback. Dat is nog een zoektocht, aldus de docenten en de leden van de examencommissie die het auditteam hierover sprak. Via professionalisering en kalibratie werkt de opleiding thans aan de feedbackgeletterdheid van docenten én studenten. Daarnaast zag het auditteam in het beoordelingsformulier van het onderzoeksverslag de cesuur niet terug.

Het auditteam acht het in dezen ook belangrijk dat de opleiding het principe van constructive alignment niet uit het oog verliest nu ze het HILL-model omarmt. Het is belangrijk dat de feedback wordt gegeven op de (leer)doelen. Tevens beveelt het auditteam de opleiding aan nog een keer naar het toetsprogramma te kijken en na te gaan welke toetsvorm passend is bij welk(e) doel(en) en welk bewijs ze daarvoor nodig heeft. Het auditteam vraagt zich af of een portfolio in alle gevallen een passende vorm is/of een portfolio niet te eenzijdig is en het beoordelen onnodig complex maakt.

Uit het studenthoofdstuk en de gesprekken tijdens de audit kwam naar voren, dat de studenten over het algemeen tevreden zijn over de toetsing. Wel merkten de deeltijdstudenten op dat de flexibiliteit voor het kunnen inleveren van hun portfolio nog een ontwikkelpunt is.

Toetsing in coronatijd

Het auditteam heeft kennisgenomen van de verschillende maatregelen die de opleiding heeft getroffen om het onderwijs en de toetsing door te kunnen laten gaan opdat de studenten zo min mogelijk vertraging opliepen. Niet op alle gebieden was vertraging te voorkomen, maar waar mogelijk heeft de opleiding naar kwalitatief goede alternatieven gezocht. Zo zijn de portfolio- en performancetoetsing na de lockdown online uitgevoerd via Microsoft Teams en zijn de kennistoetsen verschoven naar een later moment. Door de propedeuse-eis van 60 EC te verleggen naar het einde van het tweede studiejaar, konden de studenten wel door met hun studie.

Ook voor het uitvoeren van het praktijkonderzoek heeft de opleiding verschillende scenario's opgesteld, waarmee de studenten wel door konden – zij het soms op een gewijzigde, alternatieve manier.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding zorgvuldig en goed onderbouwd te werk is gegaan.

Examencommissie

De examencommissie FHKE bestaat sinds september 2019 uit één centrale examencommissie voor alle opleidingen die onder de directie van FHKE ressorteren.

FHKE heeft ervoor gezorgd dat de benodigde deskundigheid – domeinspecifiek en op het gebied van toetsing en onderzoek – voldoende is gedekt in deze commissie. Ook is er sprake van verbreding van ervaring. Zo is de voorzitter tevens lid van het College van Beroep voor de Examens en als extern lid verbonden aan de examencommissie van Avans hogeschool en lid van het Landelijk Overleg Examencommissies (LOEx). Tevens is er een extern lid met een juridische achtergrond aan de examencommissie FHKE toegevoegd.

Het auditteam heeft op basis van de documentatie en de gesprekken tijdens de audit geconstateerd, dat de examencommissie actief vinger aan de pols houdt bij het toetsen en beoordelen. Zo neemt zij bijvoorbeeld steekproeven van portfolio's en ingevulde beoordelingsformulieren en stimuleert zij de docenten/examinatoren tot het houden van kalibratiebijeenkomsten om het 'goede gesprek met elkaar te voeren' en tot het zich eigen maken van ontwikkelingsgerichte feedback en het gebruiken van eenzelfde vocabulaire.

Ook ziet de examencommissie erop toe dat nieuwe docenten de training voor assessoren volgen, waarin veel aandacht is voor het leren assisteren en holistisch beoordelen aan de hand van cases. Deze training is door FHKE ontwikkeld. Pas na afronding van deze training kunnen docenten benoemd worden tot examiner.

Voor het opstellen en beoordelen van de toetsen heeft de examencommissie een leidraad opgesteld.

De examencommissie is thans nauw betrokken bij het (her)formuleren en leerwegaafhankelijk toetsen van de leeruitkomsten en bij het al dan niet verlenen van vrijstellingen. Daarover voert de commissie ook overleg op landelijk niveau met het LOBO. Zo heeft de commissie bijvoorbeeld gekeken naar de vrijstelling voor het onderzoek en gesteld dat zij vrijstelling verleent als het eerdere onderzoek voor 80% voldoet aan de criteria van de pabo.

Met de pabo van Avans en de Nieuwste Pabo heeft de commissie contact gehad over de borging van het eindniveau.

Het auditteam is op grond van bovenstaande van oordeel dat de examencommissie een sterke groep mensen is, die zorgt dat zij een goede verbinding heeft met ontwikkelingen in de opleiding en in het land.

Afstuderen Pabo Voltijd en Pabo University

Studenten ronden de opleiding af met het bewijs dat zij de binnen de vijf kritische situaties de kritische handelingen op startbekwaamheidsniveau hebben gerealiseerd. Dat geldt zowel voor de studenten van de cohorten van 2018-2019 en eerder ('oude' curriculum) als voor de studenten in het nieuwe curriculum.

De studenten die afstuderen in het 'oude' curriculum tonen dat aan met i) een opleidingsgerelateerd product (OGP 8) gericht op visievorming en zicht op het mesoniveau van de basisschool, ii) het uitvoeren van een praktijkonderzoek, iii) voorgezette ontwikkeling in het werkplekleren en iv) voortgezette persoonlijke ontwikkeling.

OGP 8 en het onderzoeksverslag worden apart getoetst. Werkplekleren en persoonlijke ontwikkeling worden getoetst in een afsluitend competentie-examen door middel van een portfolio, een performance assessment op de basisschool en een presentatie van de student over zijn ontwikkeling gevolgd door een criteriumgericht interview over de beheersing van de kritische handelingen op eindniveau met twee assessoren.

De studenten in het 'nieuwe' curriculum sluiten de studie af met i) een learning-portfolio waarmee zij aantonen de kritische handelingen van kritische situaties A t/m D beheersen. (hieronder valt ook het dragen van groepsverantwoordelijkheid over een langere periode (blokstage)), ii) een onderzoeksverslag waarmee de student zijn vaardigheid demonstreert om praktijkonderzoek te kunnen opzetten en uitvoeren, gericht op onderwijsverbetering binnen de opleidingsschool en iii) een criteriumgericht interview (naar aanleiding van een aangeleverd assessmentdossier en aansluitend aan een presentatie over de persoonlijke ontwikkeling), gericht op de kritische handelingen van kritische situatie E 'Leren en werken in een professionele leergemeenschap.'

De eerste afgestudeerden in het nieuwe curriculum worden verwacht in studiejaar 2022-2023 (Pabo Voltijd) en 2021-2022 (Pabo University).

Zoals al onder standaard 2 is vermeld, beraadt de opleiding zich op de positie van het onderzoeksverslag binnen het afstuderen, omdat het hier gaat over het beoordelen van de kwaliteit van een product en niet van een kritische handeling.

Vanuit de ambitie om het onderzoekend vermogen van studenten te beoordelen op een wijze die meer recht doet aan de opleidingsvisie, is een werkgroep onder leiding van één van de lectoren in 2019 gestart met nader onderzoek naar plaats, uitwerking en vormgeving van onderzoek in de vernieuwde opleiding. Het perspectief is een situatie waarbij het onderzoekend vermogen van studenten direct wordt beoordeeld in plaats van gebruik te maken van indirecte beoordelingen (via een productbeoordeling). Belangrijke randvoorwaarde die de opleiding heeft meegegeven is dat het huidige niveau van (praktijk)onderzoek gehandhaafd blijft.

Pabo Flexibele Deeltijd/Experiment leeruitkomsten

Leerwegaafhankelijk toetsen

De toetsing in de flexibele deeltijd verloopt op een vergelijkbare manier als in de voltijdopleiding. Ook de deeltijdstudenten moeten de (landelijke) kennistoetsen maken, zoals de Wiscat, taaltoets Nederlands en Engels en de (generiek en vakspecifieke) fasekennistoetsen. En zij leggen net als de voltijdstudenten een portfolio aan met beroepsproducten/bewijzen, zelfreflecties en de opgehaalde feedback van de verschillende personen om de student heen. Via een competentie-examens/ criteriumgericht interview worden de deeltijdstudenten vervolgens door twee assessoren op basis van het portfolio en een gesprek – een professionele dialoog – beoordeeld.

Zoals al hierboven is beschreven, kennen de toetsprogramma's flexibiliteit wat betreft de planning van de toetsmomenten en kunnen studenten meerdere toetsen samenbrengen in één toetsmoment. Een voorbeeld daarvan is de propedeusestudent in de Flexibele Pabo Deeltijd die besluit om de learning-portfolio's 'kind en groep' en 'pedagogische relatie en communicatie' te koppelen aan het criteriumgericht interview dat betrekking heeft op 'goed leraarschap'. Hier komt de beoordeling van meerdere opleidingsdoelen samen. Ook zijn de studenten vrij in hoe zij iets willen onderbouwen.

Daarover zijn de deeltijdstudenten die het auditteam sprak, tevreden. Ze worden in de loop van de studie ook steeds beter in het leren stellen van de goede feedbackvragen, aldus de deeltijdstudent die het auditteam sprak.

Afstuderen

In de Flexibele Pabo Deeltijd zijn de laatste blokken (6, 7 en 8) inhoudelijk vergelijkbaar met de afstudeerfase van Pabo Voltijd en Pabo University. Met het bewijs dat hij de leeruitkomsten behorende bij deze blokken heeft gerealiseerd, laat de student zien dat hij startbekwaam is.

Blok 6 'Leeftijdsspecialisatie' sluit de student af met een learning-portfolio

'Groepsverantwoordelijkheid' en een performance assessment op de school.

Bij Blok 7 'Onderzoek, ontwikkeling en ondernemendheid' toont de student zijn actieve rol in de schoolontwikkeling aan met daarbinnen ook een praktijkonderzoek inclusief onderzoeksverslag.

In de learning-portfolio's 'Onderwijsverbetering' en 'Ondernemendheid' laat de student zien hoe hij aan schoolverbetering bijdraagt.

Blok 8 'Professionaliteit en identiteit' sluit de student af met een learning-portfolio en een criteriumgericht interview, waarin hij zijn analyserend, reflecterend en lerend vermogen laat zien. Dit afstudeeronderdeel komt overeen met het laatste afstudeeronderdeel van Pabo Voltijd en Pabo University.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat er bij de deeltijdstudenten grote verschillen in achtergrond en opleiding aanwezig zijn. Er is diensgevolge binnen de deeltijd meer variatie mogelijk bij het afstuderen. Sommige studenten hebben in een eerdere hbo- of wo-opleiding al onderzoek gedaan. Zij hoeven niet opnieuw een volledig praktijk onderzoek op de school uit te voeren, als dat onderzoek grotendeels voldoet aan de criteria van de pabo. (Zie hierboven bij examencommissie.)

Het auditteam geeft de opleiding op basis van de portfolio's van de deeltijdstudenten die het bestudeerde de vraag mee of zij die vrijstelling voor onderzoek wel wil handhaven. Kan de opleiding uit de learning-portfolio's wel voldoende bewijs halen dat de student als leraar op bachelorniveau in de volle breedte en diepte – dus ook als onderzoeker van de (eigen) onderwijspraktijk – kan functioneren; vooral omdat de learningportfolio's soms wel erg procesgericht zijn. (Zie ook standaard 4.)

De opleiding meldde desgevraagd dat leeruitkomsten 7 en 8 gericht zijn op het ontwikkelen van een onderwijsvisie. Daarin zit ook een onderzoekselement verweven. Zij moeten dus wel een bijdrage leveren aan de ontwikkeling in het werkveld, aldus de opleiding. Ook in de toetsing van de minor (blok 5 'verbreding/verdieping') laat de student zien dat hij hbo-niveau heeft.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding toetst op een valide, betrouwbare en inzichtelijke manier of de studenten de kritische situaties en handelingen (voltijd)/ de leeruitkomsten (deeltijd) die zijn gekoppeld aan de drie bekwaamheidseisen op het beoogde niveau hebben gerealiseerd.

De opleiding kent op basis van haar opleidingsvisie een belangrijke rol toe aan het formatief leren met feedback, feedup, feedforward vanuit verschillende perspectieven/personen.

Aandachtspunt is het vergroten van de feedbackgeletterdheid van docenten en studenten. Daar is de opleiding al mee bezig.

Andere aandachtspunten zijn het niet uit het oog verliezen van het principe van constructive alignment, het feedback geven op de leerdoelen en het nagaan of het learning-portfolio in alle gevallen een passende toetsvorm is bij elk doel.

De examencommissie is een sterke groep mensen, die de kwaliteit van het toetsen en beoordelen actief borgt en zorgt dat zij een goede verbinding heeft met ontwikkelingen in de opleiding en in het land. De examencommissie is nauw betrokken bij de flexibele deeltijd.

Het auditteam is op grond van bovenstaande en met in achtneming van de aandachtspunten van oordeel dat de opleiding voldoet aan basiskwaliteit en komt tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 3 voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant.

4.4. Gerealiseerde leerresultaten

Standaard 4: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Toelichting algemeen beoordelingskader NVAO: Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Aanvullende toelichting voor het experiment leeruitkomsten: De toetsen en eindwerken dragen aantoonbaar bij aan het behalen van de leeruitkomsten.

Bevindingen

Wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of een vervolgopleiding functioneren

Binnen het POS is de opleiding ook betrokken bij de inductiefase van de net afgestudeerden. Er zijn binnen het POS startersnetwerken verspreid over het hele werkgebied van FHKE, waarin vaak in afstemming en/of samenwerking met de opleiding coaching, professionalisering en intervisie plaatsvinden. Door deze samenwerking heeft de opleiding goed zicht op de kwaliteit van de startende leraren. Uit gesprekken met de zogenoemde starterscoaches op de scholen en met de bestuurders uit het POS (POS-regiogesprekken, intervisies) blijkt dat zij enthousiast zijn over de kwaliteit van recent afgestudeerden. Zij zien een stijging in het niveau, dat vooral zichtbaar is in het zelfregulerend en ontwikkelend vermogen van starters. Ook staan zij open voor/ zijn zij alert op verbetering van de kwaliteit van onderwijs door hun onderzoekende houding.

Dit positieve beeld kwam ook naar voren in de gesprekken tijdens de audit met alumni en het vertegenwoordigers vanuit het werkveld.

Eigen oordeel auditteam over het gerealiseerde niveau.

Het auditteam heeft van 15 afgestudeerden uit 2017-2020 van de verschillende locaties en varianten eindwerk bekeken.

Van de Pabo Voltijd betrof dat van twee afgestudeerden uit 2017-2018 en van twee afgestudeerden uit 2018-2019 een volledig afstudeerdossier en van drie afgestudeerden uit 2017-2018 en vier afgestudeerden uit 2018-2019 het onderzoek.

Van de Flexibele Pabo Deeltijd bekeek het auditteam van een afgestudeerde uit 2018-2019 en van een afgestudeerde uit 2019-2020 het dossier met drie producten behorend bij de drie laatste sets van leeruitkomsten (6,7,8) en van een afgestudeerde uit 2018-2019 en twee afgestudeerden uit 2019-2020 een product behorend bij een van de drie sets van leeruitkomsten (6,7,8).

Zoals al onder standaard 3 is vermeld, worden de eerste afgestudeerden in het nieuwe curriculum verwacht in studiejaar 2022-2023 (Pabo Voltijd) en 2021-2022 (Pabo University). Van deze studenten heeft het auditteam ten tijde van de audit dus nog geen eindwerken kunnen inzien.

Het auditteam is van oordeel, dat de afgestudeerden in hun eindwerken hebben aangetoond dat zij kunnen denken en handelen op het niveau van een startbekwame leraar basisonderwijs. In de portfolio's trof het auditteam een grote diversiteit aan bewijzen aan, variërend van lesvoorbereidingen, lessenseries, veel filmpjes van uitgevoerde opdrachten. De eigen reflecties hierop waren van mager voldoende tot goed niveau. Kritische zelfreflectie is voor sommige studenten een aandachtspunt; sommige werkstukken waren vooral beschrijvend van aard. Zoals al onder standaard 2 is vermeld, heeft het auditteam geconstateerd dat de balans lijkt door te slaan naar de leraar in zijn rol als professional. Het auditteam heeft geconstateerd dat er in de portfolio's vooral veel aandacht is voor het aantonen waarom een student denkt dat hij een goede leraar is (de reflectie).

Dit zou de opleiding meer in balans moeten laten brengen met bewijsmateriaal dat de leraar beschikt over de juiste (vak)inhoudelijke en (vak) didactische kennis en vaardigheden. De reflecties gingen daar minder op in.

Het auditteam heeft op basis van de beoordelingen van de docenten/examinatoren en de hen gegeven feedback geconstateerd dat men wel tevreden was over de prestaties van de student. Het beeld dat het auditteam kreeg van de uitgevoerde opdrachten in de learning-portfolio's van de deeltijdstudenten was in orde. Wel vond het auditteam het lastig om het bachelorniveau van een deeltijdstudent die vrijstelling had gekregen voor zijn onderzoek goed te bepalen op basis van alleen de producten uit de twee bestudeerde learning-portfolio's 'Professionaliteit & identiteit' en 'Leeftijdspecialisatie groepsverantwoordelijkheid'. Deze producten betroffen een verslag van het eigen leerproces en een eigen reflectie op onderwijs. Het verslag was zoals al onder standaard 3 is vermeld, erg procesgericht.

De onderzoeken die de studenten hebben uitgevoerd waren relevant voor het onderwijs en van mager voldoende tot goede kwaliteit. De keuze uit het soort onderzoek dat studenten konden uitvoeren - zowel qua vorm als qua inhoud - was (te) groot. Wellicht moet de opleiding meer de regie hierin nemen en trechteren, want op basis van de verslagen vraagt het auditteam zich af of alle studenten maar ook de begeleidende/beoordelende docenten op basis van hun expertise deze vrijheid wel zo goed aankunnen. Met name de theoretische onderbouwing, het correct toepassen van de onderzoeksmethode en verslaglegging waren aandachtspunten in sommige verslagen. Zoals al onder standaard 3 is vermeld, beraadt een werkgroep zich momenteel over de uitwerking en vormgeving van het onderzoek. Dat acht het auditteam met het oog op het verleggen van de focus op het (beoordelen van het) onderzoekend vermogen, een belangrijk voornemen. Met het dan op te leveren beroepsproduct kunnen studenten wellicht beter het gewenste niveau zichtbaar maken.

Het auditteam kon zich vinden in de door de opleiding gegeven beoordelingen.

Weging en Oordeel: voldoet

Uit de eindwerken - de onderzoeken en de (learning)portfolio's - blijkt dat de studenten kunnen denken en handelen op het niveau van een startbekwaam leraar basisonderwijs. De kwaliteit van de producten, met name de onderzoeksverslagen en de beschreven activiteiten inclusief kritische reflecties in de portfolio's, was wisselend - van mager voldoende tot goed - maar de vorm van de uitwerkingen was wel consistent en vergelijkbaar. De opleiding beraadt zich momenteel over de uitwerking en vormgeving van het onderzoek. Dat acht het auditteam met het oog op het verleggen van de focus op het (beoordelen van het) onderzoekend vermogen, een belangrijk voornemen. Met het dan op te leveren beroepsproduct kunnen studenten wellicht beter het gewenste niveau zichtbaar maken.

Dat de studenten het beoogde niveau hebben gerealiseerd, blijkt ook uit de tevredenheid van het werkveld over de recent afgestudeerden. Het werkveld - de directeuren en coaches op de POS-scholen - is enthousiast over hen en ziet een stijging in het niveau dat vooral zichtbaar is in het zelfregulerend en ontwikkelend vermogen en de onderzoekende houding van de startende leraren.

Het auditteam is op grond van bovenstaande van oordeel dat de opleiding voldoet aan basiskwaliteit en komt tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 4 voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Alle betrokkenen bij de pabo dragen samen eenzelfde coherent en doordacht beeld uit hoe zij deze opleiding tot leraar basisonderwijs (opnieuw) wensen in te richten voor zowel de voltijd- als de deeltijdstudenten. De zoektocht van de opleiding naar hoe zij de best mogelijke leraren kan opleiden voor nu en in de toekomst is nog niet ten einde, maar het auditteam spreekt zijn vertrouwen uit dat de opleiding de gewenste kwaliteit borgt en blijft borgen. Daarin spelen de vakinhoudelijk en didactisch bekwame en enthousiaste docenten een belangrijke rol. Zij zijn vanuit hun verschillende rollen nauw betrokken bij de studenten en zijn voorbeeldig in hun onderwijsfilosofie en reflectie op eigen handelen.

Het auditteam beoordeelt alle standaarden voor de voltijdvariant en de deeltijdvariant in het experiment leeruitkomsten als voldaan en komt op grond van de beslisregels van de NVAO tot het eindoordeel positief.

6. AANBEVELINGEN

- Zorg voor een focus in en prioritering van de ontwikkelpunten, om te voorkomen dat er teveel ontwikkelingen tegelijkertijd lopen en overzicht en samenhang in het gedrang komt en maak een onderscheid in korte- middel- en langetermijndoelen.
- Verlies in de ambities met betrekking tot de nieuwe opleidingsvisie en het nieuwe onderwijsmodel niet het aspect van de vakinhoudelijke kennis en het vakdidactische handelingsrepertoire waarover de startbekwame leraar ook moet beschikken uit het oog en geef de studenten de juiste (vak)inhoudelijke en (vak)didactische gereedschapskist mee. Leg de visie op kennis en kennisontwikkeling vast.
- Verlies het principe van constructive alignment niet uit het oog nu de opleiding de breedte van HILL - waarin er veel ruimte wordt gegeven aan de wensen en behoeften van de student - eveneens wil omarmen. Zorg dat de feedback gericht is op het realiseren van de doelen. Neem waar nodig (meer) de regie in het 'onderwijzen' en begeleiden van studenten en geef sturing wanneer de student niet zelf met de 'juiste' leervragen komt.
- Formuleer helder wat de opleiding verstaat onder formatieve feedback en summatieve feedback en controleer of deze functies ook zodanig in het curriculum zijn vormgegeven.
- Kijk nog eens naar het toetsprogramma: welke toetsvorm past bij welk(e) doel(en) en welk bewijs heb je daarvoor nodig?
- Overweeg om een deeltijdstudent die op grond van zijn vooropleiding vrijstelling krijgt voor praktijkonderzoek wel een ontwerpopdracht te geven, als aanvulling op de bewijzen in de learning-portfolio's van blok 6, 7 en 8.

BIJLAGE I**Scoretabel**

Scoretabel paneloordelen Fontys Hogescholen hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde leerresultaten	voldaan
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	voldaan
Standaard 3. Toetsing	voldaan
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	voldaan
Algemeen eindoordeel	positief

Scoretabel paneloordelen Fontys Hogescholen hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs deeltijd in het experiment leeruitkomsten	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde leerresultaten	voldaan
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	voldaan
Standaard 3. Toetsing	voldaan
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	voldaan
Algemeen eindoordeel	positief

BIJLAGE II Programma, werkwijze en beslisregels

Programma visitatie Pabo Fontys Hogeschool Kind en Educatie op 5 en 6 november 2020

Vanwege de corona-richtlijnen hebben de gesprekken van het panel met de betrokkenen bij de opleiding online plaatsgevonden via Microsoft Teams.

Panelleden

Drs. J.E.J. (Joséphine) Rutten	Voorzitter
Dr. D.M.A. (Dominique) Sluijsmans	Lid
Drs. F.C.J.M. (Frank) Sengers	Lid
Dr. M. (Martine) Gijsel	Lid
Mw. I. (Ingrid) De Ruiter	Studentlid
Mw. G.C. (Rianne) Versluis	Secretaris

Dag 1

Na een openingsgesprek met de directie en het managementteam volgen gesprekken met studenten en docenten. Op deze dag staat de opleiding in al zijn varianten centraal en is daarnaast specifieke aandacht voor de toetsing en de rol van de examencommissie.

De dag eindigt met een vooruitblik op dag twee en afsluiting.

Dag 2

Tijdens het eerste gedeelte van deze dag staat het Partnerschap Opleiden in de School (POS) centraal. Daarna is er tijd voor een intern overleg van het panel waarna een terugkoppeling volgt. De dag wordt afgesloten met het ontwikkelgesprek.

Dag 1

Tijd	Wat	Deelnemers/Functie	Opmerkingen
08.45-9.00	Ontvangst panel, tijd voor panel om zich voor te bereiden.	Projectleider Projectleider	Ontvangst
09.00-9.15	Profiel van de PABO & schetsen route van deze visitatie.	Directeur Adjunct-directeur Opleidingsmanager deeltijd & PU Opleidingsmanager voltijd Opleidingsmanager voltijd Voorzitter curriculumcommissie Docent en illustrator	Presentatie Aan de hand van illustraties zal het profiel van de pabo van FHKE geschetst worden. Samen met de volgende sessie is dit binnen MS Teams één uitnodiging.
09.15-10.00	Gesprek met management: Directie FHKE; Opleidingsmanagers voltijd; Opleidingsmanager deeltijd en PU.	Directeur Adjunct-directeur Opleidingsmanager deeltijd & PU Opleidingsmanager voltijd Opleidingsmanager voltijd Voorzitter curriculumcommissie	Gesprek Dit gesprek vormt één sessie met het vorige.
10.00-10.15	Pauze		
10.15-11.00	Gesprek met docenten	Docent Docent Docent Docent Docent Docent	Gesprek Docenten vanuit de brede docentrol nemen deel aan dit gesprek.
11.00-11.15	Pauze		
11.15-12.00	Studenten	Student voltijd Student voltijd Student deeltijd Student voltijd Student deeltijd Student university	Gesprek

		Student pabo plus	
12.00-13.00	Lunch		
13.00-13.30	Opleidingsvisie FHKE	Docent Docent Docent Docent Student voltijd Student voltijd	Gesprek De kaders van waaruit de pabo werkt; Opleidingsvisie, Bouwstenen HILL, Kritische handelingen, leeruitkomsten, de vier docentrollen.
13.30-14.00	Voltijd en Pabo University	Docent Docent Docent Lector Goed leraarschap, goed leiderschap & Academic director PU Docent Student voltijd Student PU	Gesprek Vertaling van de kaders in de praktijk van de voltijd en de Pabo University.
14.00-14.15	Pauze		
14.15-14.45	Flexibele pabo deeltijd	Docent Docent Student deeltijd Student deeltijd	Gesprek Vertaling van de kaders in de praktijk van het experiment flexibel opleiden.
14.45-15.05	Bicertificering + Paboplus	Docent Docent Student pabo plus	Gesprek Twee varianten van de pabo met ieder eigen kenmerken.
15.05-15.15	Pauze		
15.15-15.45	Toetsing	Voorzitter toetscommissie Docent Docent Lid toetscommissie Student deeltijd Student voltijd Student voltijd	Gesprek
15.45-16.00	Pauze		

16.00-16.45	Gesprek met de examencommissie	Voorzitter examencommissie Lid examencommissie Lid examencommissie Extern lid examencommissie	Gesprek
16.45-17.00	Informele afsluiting met een korte vooruitblik op programma dag 2.	Directeur Adjunct-directeur Opleidingsmanager deeltijd & PU Opleidingsmanager voltijd Opleidingsmanager voltijd	Gesprek

Dag 2

Tijd	Wat	Deelnemers/functie	
08.15-08.30	Ontvangst panel, tijd voor panel om zich voor te bereiden	Projectleider Projectleider	Ontvangst
08.30-09.30	Inleiding Partnerschap Opleiden in de School (POS), de wederkerigheid tussen basisschool, de pabo en de student.	FHKE Coördinatie POS Bestuurder ATO-scholenkring en penvoerder partnerschap Fonkel: Opleidingscoach Basisschoolcoach Student 4de jaar Klinkers: Opleidingscoach Basisschoolcoach Student 3de jaar	Presentaties Korte inleiding van de coördinator POS. Presentaties van basisschoolcoaches, studiebegeleiders en studenten over de waarde van de stage in een samenwerking met opleiding en basisschool. Gesprek Gesprek over de wederkerigheid tussen basisschool, FHKE en de student.
09.30- 9.45	Pauze		
09.45-10.30	Eindniveau en betekenis van onderzoek voor de basisschool, de pabo en de student.	Lector Goed leraarschap, goed leiderschap Coördinator POS Opleidingscoach Basisschoolcoach Student 4de jaar Opleidingscoach Basisschoolcoach Alumnus Student 4 de jaar	Presentaties Inleiding over eindniveau en betekenis van onderzoek voor de basisschool door de lector. Elevator pitches afstudeerwerk Gesprek Gesprek over het eindniveau en de betekenis van onderzoek voor de basisschool, de pabo en de student Pitch: "Met een onderzoek naar begrijpend lezen de basisschool in beweging zetten." Vervolgonderzoek
10.30-11.30	Intern overleg panel		

11.30-12.00	Terugkoppeling Hobéon aan FHKE	Directeur Adjunct-directeur Opleidingsmanager flexibele deeltijd Opleidingsmanager voltijd Opleidingsmanager voltijd	Terugkoppeling van het panel aan de pabo. Als toehoorder iedereen die dit gedeelte bij wil wonen.
12.00-12.30	Pauze		
12.30-13.30	Ontwikkelgesprek	Directeur Adjunct-directeur Opleidingsmanager deeltijd & PU Opleidingsmanager voltijd Opleidingsmanager voltijd Lector Goed leraarschap, goed leiderschap Lector Goed leraarschap, goed leiderschap & Academic director PU Voorzitter curriculumcommissie	Gesprek Ontwikkelgesprek. Conceptverslag wordt gemaakt.

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland' van september 2018 en het 'Beoordelingskader bestaande experimenten leeruitkomsten' van april 2019. Daarin staan de standaarden vermeld waarop het auditpanel zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het auditpanel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

De secretaris lichtte het auditpanel voorafgaand aan de visitatie uitgebreid voor over de beoordelingskaders en de -procedure en over de van hen verwachte attitude voor, tijdens en na de visitatie. Tevens zorgde de secretaris voor een kalibratie van het auditpanel door de interpretatie van de standaarden, de oordelen en de beslisregels door te nemen. Tijdens het audittraject bewaakte de secretaris de correcte procesgang, zag erop toe dat het oordeel van het auditpanel conform het kader tot stand kwam en ondersteunde het proces van de oordeelsvorming.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de betreffende opleiding. Voorafgaand aan de audit locatiebezoek vond een voorbereidend intern paneloverleg plaats waarin het auditpanel het informatiedossier en de onderliggende documenten besprak. Bovendien zijn de bevindingen van het auditpanel over de eindwerken tijdens het vooroverleg onderling gedeeld.

Vanwege de coronamaatregelen is in nauw overleg tussen het panel en de opleiding besloten de audit online uit te voeren. Van te voren zijn duidelijke afspraken gemaakt met de opleiding en de panelleden over o.a. beschikking over een stabiele internetverbinding, een 'eigen' online omgeving voor intern overleg voor het panel en de (on)mogelijkheden van het uitvoeren van het al eerder vastgestelde bezoekprogramma. Tevens zijn afspraken gemaakt over de mogelijkheid om voorafgaand aan de audit alle aanvullende documentatie online te kunnen raadplegen.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditpanel met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Het auditpanel bood studenten, docenten en andere betrokkenen bij de opleiding die niet waren opgenomen in het programma van het locatiebezoek, de gelegenheid om zaken onder de aandacht te brengen die zij van belang achten voor de beoordeling. Het auditpanel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding de mogelijkheid daartoe tijdig en op correcte wijze bij hen onder de aandacht heeft gebracht en hen heeft geïnformeerd over hoe zij contact konden opnemen met de secretaris van het auditpanel. Het auditteam ontving geen reacties.

Afstemming deelpanels binnen het cluster

De visitatie binnen dit cluster is uitgevoerd door de visitatiebureaus Hobéon en NQA, waarbij Hobéon twee hogescholen en NQA één hogeschool heeft beoordeeld.

Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de auditpanels geborgd door de ondersteuning van zo veel mogelijk dezelfde secretaris vanuit Hobéon als en door de inzet van getrainde voorzitters.

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een standaard 'voldoet', 'voldoet ten dele' of 'voldoet niet' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland, September 2018'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding. Het eindoordeel over de opleiding luidt: 'positief', 'positief onder voorwaarden' of 'negatief'.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende beoordelingskader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Beperkte opleidingsbeoordeling

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval positief indien alle standaarden 'voldoet' scoren.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval positief onder voorwaarden indien Standaard 1 voldoet en maximaal twee standaarden een 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het auditpanel het opleggen van voorwaarden adviseert.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval negatief indien:

- een of meer standaarden 'voldoet niet' scoren
- standaard 1 'voldoet ten dele' scoort
- een of twee standaarden 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het auditpanel niet adviseert om voorwaarden op te leggen;
- drie of meer standaarden 'voldoet ten dele' scoren.

BIJLAGE III Lijst geraadpleegde documenten

- Zelfevaluatie FHKE Pabo 2020
- Addendum ZE Pabo 2020
- FHKE Curriculumcommissie (2018) Opleidingskader Pabo Voltijd en Pabo University
- FHKE Curriculumcommissie (2019b) Kritische situaties en Handelingen Pabo Voltijd en Pabo University
- FHKE Curriculumcommissie (2019b) Leeruitkomsten Flexibele Pabo Deeltijd
- FHKE Curriculumcommissie (2020a) Docenten die leren voor morgen mogelijk maken
- FHKE Curriculumcommissie (2020b) Opleidingskader Pabo Voltijd en Pabo University
- FHKE Curriculumcommissie (2020c) Opleidingskader Flexibele Pabo Deeltijd
- FHKE Examencommissie (2019) Jaarverslag
- FHKE Examencommissie (2018) Checklist kwaliteit Toetsing Leeruitkomsten
- FHKE Examencommissie Profiel examinatoren
- FHKE Opleidingshuis (2020-2021) Fontys Educatie
- FHKE Opleidingsvisie
- FHKE Pabo Personeelsoverzicht
- FHKE Strategische kaart (2019-2023)
- FHKE Toetscommissie (2016) FHKE Toetsbeleid versie 5.3
- FHKE Toetscommissie (2020) Katern toetsing
- FHKE Opleidingsvisie
- OER bachelor Leraar basisonderwijs 2020-2021
- OER bachelor Leraar basisonderwijs voor de experimenteervariant flexibel hoger onderwijs leeruitkomsten 2020-2021
- OER FHKE Bachelor Leraar basisonderwijs 2019-2020 – Flexibel onderwijs
- OER FHKE Pabo Bachelor 2019-2020
- POS Stuurgroep (2019) Samen opleiden Samen onderzoeken Samen verder Professionaliseren
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen
- Overzichtslijst van alle recente eindwerken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid

Het panel heeft van vijftien studenten de eindwerken bestudeerd.

Om redenen van privacy zijn de namen van afgestudeerden en hun studentnummers van wie het panel de eindwerken heeft bekeken niet opgenomen in deze rapportage. Namen van de afgestudeerde studenten, hun studentnummer evenals de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditpanel.

BIJLAGE IV Panelsamenstelling

Op 24 maart 2020 en op 22 september en 20 oktober 2020 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling respectievelijk de gewijzigde samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de Opleiding tot leraar Basisonderwijs van Fontys Hogescholen, onder het nummer 009221. Deze opleiding behoort tot onderstaande visitatiegroep.

Naam visitatiegroep:	Pabo groep 2
----------------------	--------------

De secretaris van het auditpanel beschikt over nadere informatie over de samenstelling en expertise van de panelleden die in bovengenoemde visitatiegroep zijn ingezet.

In onderstaande tabel volgen korte functiebeschrijvingen van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding.

Naam (voorletters/achternaam inclusief titulatuur)	Rol	Korte functiebeschrijvingen
Drs. J.E.J. Rutten	Voorzitter	Mevrouw Rutten is bestuurder van Stichting VO AmsterdamZuid en Rector van het St. Nicolaaslyceum in Amsterdam. Zij heeft ruim 25 jaar werkervaring in het voortgezet en hoger onderwijs, met name in onderwijsontwikkeling en organisatieveranderingen. Regelmatig neemt zij als voorzitter of werkvelddeskundige deel aan auditteams in vo, hbo, wo. In 2017 is zij gecertificeerd als lead auditor voor het hoger onderwijs.
Dr. D.M.A. Sluijsmans	Lid	Mevrouw Sluijsmans is expert en veelvuldig publicist op het gebied van onderwijsontwerp en toetsing/validering. Zij was tot september 2020 lector Professioneel Beoordelen bij Zuyd Hogeschool.
Dr. M.A.R. Gijssel	lid	Mevrouw Gijssel is senior onderzoeker bij het Expertisecentrum Nederlands. Daarnaast is zij als associate lector Taaldidactiek verbonden aan de pabo van Hogeschool Saxion en werkt ze als kennismakelaar bij de Kennisrotonde van NRO.
Drs. F.C.J.M. Sengers	Lid	De heer Sengers is eigenaar/directeur van Sengers Onderwijsmanagement & Advies en is actief als (interim)manager, programmamanager, toezichthouder en adviseur op het gebied van onderwijs en opvoeding.
I. de Ruiter	Studentlid	Mevrouw De Ruiter studeert sinds 2019 als duale student aan de flexibele variant van de opleiding tot leraar basisonderwijs van Hogeschool Inholland.

G.C. Versluis	Secretaris	Senior-adviseur Hobéon; gecertificeerd secretaris sinds 2010
---------------	------------	--

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800
F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl
I www.hobeon.nl